

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

RAPORT KOŃCOWY

Fundacja Napraw Sobie Miasto – Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej
Dąbrowa Górnicza, listopad 2017 r.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach
Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Nazwa zlecenia

„Analiza zachowań komunikacyjnych POR Centrum na przykładzie ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przy zastosowaniu metody prototypowania przestrzeni publicznej w ramach realizacji projektu »Fabryka Pełna Życia - rewitalizacja śródmieścia Dąbrowy Górniczej«”

Zamawiający

Gmina Dąbrowa Górnicza

Podstawa zlecenia

Umowa nr WOP.271.5.968.2017, zawarta w dniu 26 września 2017 r. w Dąbrowie Górniczej

Autorzy opracowania

arch. Paweł Jaworski

we współpracy z: Dominiką Misterką, Igą Kalbarczyk, arch. Irminą Stróżewską, Maciejem Foltą, arch. Małgorzatą Łukowicz, Marcinem Żebrowskim, arch. Moniką Strzałkowską, Olgą Sikorską

Zespół Żywej Ulicy pragnie podziękować:

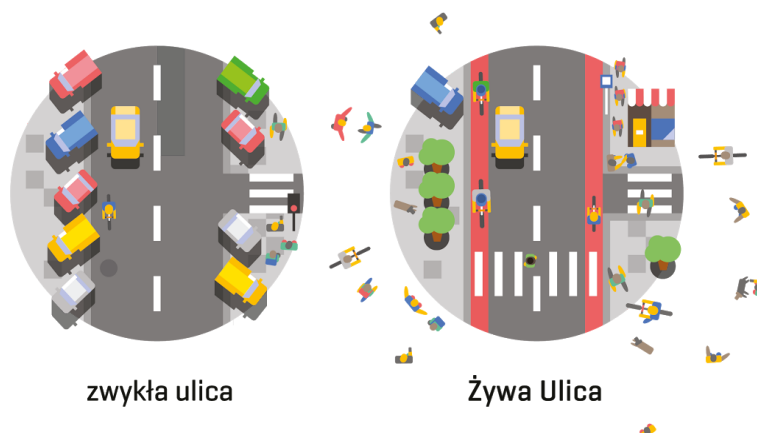
- Wydziałowi Organizacji Pozarządowych Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej za sprawną współpracę na każdym etapie realizacji projektu,
- uczniom oraz dyrekcji Zespołu Szkół Plastycznych w Dąbrowie Górniczej za pomoc w budowie tymczasowych mebli miejskich i udostępnienie przestrzeni do pracy, Dariuszowi Ryczkowskiemu oraz Spółdzielni Socjalnej GreenGo za wsparcie logistyczne,
- osobom uczestniczącym w konsultacjach i warsztatach za dzielenie się swoimi opiniami i uwagami, które służyły do usprawnienia przyjętych rozwiązań.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
1.1. Uzasadnienie realizacji projektu	4
1.2. Struktura projektu	4
1.3. Projektowanie iteracyjne i rozwiązania tymczasowe	6
1.4. Wartość prototypowania	7
1.5. Zakres merytoryczny	7
1.6. Zakres przestrzenny	8
1.7. Harmonogram	8
2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU PROJEKTU	10
2.1. Analiza uwarunkowań	10
2.2. Obecny stan zagospodarowania	12
2.3. Lokale użytkowe	15
2.4. Problem parkowania	19
2.5. Obszar w ocenie użytkowników	21
3. ZMIANA ORGANIZACJI RUCHU	26
4. BUDOWANIE PROTOTYPU	29
5. WYNIKI TESTOWANIA	30
5.1. Potoki i struktura rodzajowa ruchu	30
5.2. Transport a przestrzeń ulicy	33
5.3. Badania ankietowe	34
5.4. Wywiady swobodne z użytkownikami	37
5.5. Warsztaty ewaluacyjne	40
5.6. Spotkania z przedsiębiorcami	41
5.7. Warsztaty podsumowujące	42
5.8. Obserwacje swobodne	42
6. KAMPANIA INFORMACYJNA O PROJEKCIE	45
6.1. Media lokalne	45
6.2. Plakaty i broszury informacyjne	47
6.3. Komentarze w portalu Facebook	48
7. KONCEPCJA PRZEKSZTAŁCENÍ	50
7.1. Synteza wniosków z badań	50
7.2. Idea zmian – pierwszy woonerf w regionie	50
7.3. Projekt czasowego zagospodarowania w 2018 r.	51
7.4. Koncepcja przebudowy docelowej	52
7.5. Narzędzia organizacyjne	67
7.6. Struktura zarządzania przekształceniami	68
8. SPISY	70

1. WPROWADZENIE

Żywa Ulica związana jest z polityką mobilności, realizacją inwestycji transportowych i zarządzaniem przestrzenią publiczną. Jej cel to przekształcanie dróg, czyli obszarów zdominowanych przez ruch samochodowy, w ulice miejskie o różnorodnych funkcjach: komunikacyjnych, społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Rysunek nr 1. Idea projektu Żywa Ulica.

Żywa Ulica jest realizacją pomysłu na rzeczywistą zmianę przestrzeni wspólnie z ludźmi, którzy z niej codziennie korzystają: mieszkańcami, przedsiębiorcami lokalnymi, klientami usług czy przechodniami.

Zdjęcia nr 1 i 2. Ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed zmianami i po nich, fot. Paweł Jaworski, Marek Dziurkowski.

1.1. Uzasadnienie realizacji projektu

W ramach przygotowania do prowadzenia działań rewitalizacyjnych na zlecenie Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej opracowano szereg badań i ekspertyz dotyczących funkcjonowania śródmieścia lub jego fragmentów. Na szczególną uwagę z punktu widzenia projektu Żywa Ulica zasługują:

- Adam Polko, *Analiza preferencji społecznych w zakresie rewitalizacji centrum Dąbrowy Górniczej*, Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2009,
- Adam Polko, *Diagnoza strategiczna ulicy 3 Maja; I warsztat strategiczny dotyczący ulicy 3 Maja; Koncepcja rewitalizacji ulicy 3 Maja*, Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2010,
- Adam Polko, *Rewitalizacja ulicy 3 Maja: Raport z warsztatów projektowych; Narzędzie oceny i monitorowania procesu rewitalizacji oraz zarządzania obszarem; Monitoring realizacji przedsięwzięć*, Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2010,
- Piotr Lorens, *Dąbrowa Górnicza – Śródmieście. Raport z warsztatów „Charrette” – konsultacji społecznych przeprowadzonych w dniach 9–11.02.2011 dotyczących uszczegółowienia Lokalnego Programu Rewitalizacji*, Śląski Związek Gmin i Powiatów – Miasto Dąbrowa Górnicza, Gdańsk 2011,
- Piotr Lorens, *Dąbrowa Górnicza – Śródmieście. Założenia do strategii rozwoju przestrzennego dzielnicy*, Śląski Związek Gmin i Powiatów – Miasto Dąbrowa Górnicza, Gdańsk 2011,
- *Diagnoza Priorytetowego Obszaru Rewitalizacji CENTRUM na potrzeby realizacji projektu „Fabryka Pełna Życia – rewitalizacja śródmieścia Dąbrowy Górniczej”. Raport z badania opinii mieszkańców Dąbrowy Górniczej na temat potrzeb i pożądanых kierunków zagospodarowania obszaru centrum*, Delta Partner Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych, Cieszyn – Dąbrowa Górnicza 2017,
- *Diagnoza Priorytetowego Obszaru Rewitalizacji CENTRUM na potrzeby realizacji projektu „Fabryka Pełna Życia – rewitalizacja śródmieścia Dąbrowy Górniczej”. Raport z badań PAPI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność na terenie POR Centrum*, Delta Partner Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych, Cieszyn – Dąbrowa Górnicza 2017.

Ze wskazanych dokumentów wyłania się obraz ul. 3 Maja jako jednego z centralnych obszarów w mieście, który utracił swoje znaczenie i funkcję handlową. Zaniedbana przestrzeń została zdominowana przez banki i chaotycznie zaparkowane samochody. Autorzy przywołanych raportów powoływali się na wypowiedzi badanych, którzy podkreślali, że w tym miejscu powinny zająć zmiany: ulica powinna stać się ponownie ważnym miejscem, deptakiem z ogródkami kawiarnianymi.

Pretekstem do podjęcia pracy nad realizacją wspomnianej wizji jest projekt „Fabryka Pełna Życia – rewitalizacja śródmieścia Dąbrowy Górniczej”, realizowany w ramach konkursu Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju „Modelowa Rewitalizacja Miast”.

1.2. Struktura projektu

Na pierwszy etap Żywej Ulicy składają się działania takie jak: projektowanie, wdrażanie, budowanie i użytkowanie uproszczonych lub tymczasowych rozwiązań przestrzennych (makiet

w skali 1:1) oraz organizacyjnych dotyczących funkcjonowania wybranego miejsca. To pozwala oswoić użytkowników ze zmianami, uwidocznic założenia na temat ich kształtu oraz kierunku, ale przede wszystkim pokazać, że są one w ogóle możliwe do zrealizowania. W późniejszych etapach pracy wszystkie hipotezy mogą zostać podważone lub zrewidowane, ponieważ przed i w trakcie testów oraz po nich prowadzone są badania społeczne i transportowe.

Rysunek nr 2. Harmonogram działań realizowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Prototypowanie w ramach Żywej Ulicy służy znalezieniu dobrej odpowiedzi na pytanie o jakość rozwiązań przestrzennych zanim projekt architektoniczny zostanie zbudowany w zamkniętym kształcie i będzie podlegał ocenie eksploatacyjnej. Odbywa się to na podstawie rozpoznania sytuacji wyjściowej: parametrów lokalizacji, dostępnych zasobów i potrzeb użytkowników oraz monitorowania skutków transformacji, czyli zmian w zachowaniach komunikacyjnych i preferencji dotyczących działania oraz wyglądu ulicy itd. W ten sposób pomysły są dostosowywane do zdiagnozowanych potrzeb. Pozwala to ostatecznie wykonać projekt przekształcenia wybranej przestrzeni oraz plan zarządzania zmianami urbanistycznymi.

Biorąc pod uwagę powyższe zasady w Dąbrowie Górniczej przeprowadzono badania potoków i struktury rodzajowej ruchu, a także badania ankietowe dotyczące akceptacji i postrzegania ograniczeń komunikacyjnych. Na ich podstawie wykonano koncepcję architektoniczną przedstawioną w przedostatnim rozdziale niniejszego raportu.

Zmiany wprowadzone na potrzeby prototypowania prowokują do dyskusji, a nawet burzliwego sporu o interesy i wizję miasta, ponieważ dotyczą wspólnego korzystania z przestrzeni publicznej, której często jest za mało, żeby spełnić wszystkie żądania związane z jej użytkowaniem. Proces może przeobrazić się w negocjowanie proporcji pomiędzy różnymi formami zagospodarowania lub sprzecznymi pomysłami na organizację ruchu.

W Dąbrowie Górniczej dotyczyło to problemu obsługi lokali użytkowych w zakresie dostaw i dojazdu przedsiębiorców oraz klientów przy założeniu maksymalnego ograniczenia ruchu samochodowego.

1.3. Projektowanie iteracyjne i rozwiązania tymczasowe

Żywa Ulica odchodzi od tradycyjnej formy planowania, złożonej z: dyskusji specjalistów, tworzenia opracowań strategicznych i regulacji planistycznych, projektowania oraz realizacji. Prototypowanie jest sposobem na rozwiązanie trudności wpisanych w ten model, które dotyczą: pozyskiwania informacji zwrotnej od użytkowników, wysokiego ryzyka konfliktu wokół przebudowanej przestrzeni lub powstania złych rozwiązań wskutek dezaktualizacji potrzeb, zasobów czy przepisów.

Z tego względu struktura Żywej Ulicy składa się z kilku kroków (jest iteracyjna), umieszczonych pomiędzy projektowaniem architektonicznym i realizacją gotowego pomysłu. W ramach dodatkowej fazy wykonuje się testy uproszczonych modeli (np. stworzonych z użyciem materiałów tymczasowych). Zmiany wprowadzane są w krótkim czasie i niskokosztowo w porównaniu z wysokością środków potrzebnych do docelowych przekształceń. Założenia są weryfikowane, gdy prototyp nie działa właściwie.

W zależności od konkretnej sytuacji w ramach Żywej Ulicy mogą zostać zawężone szerokie i niebezpieczne jezdnie, zmienione zasady parkowania, wymalowane pasy dla rowerów, poszerzone chodniki, wprowadzone nasadzenia zieleni i meble miejskie w różnorodnych układach czy miejsca dla lokalnego biznesu. Każda z tych propozycji jest z założenia kontrowersyjna, ponieważ wybija ludzi z codziennego rytmu.

W przypadku Dąbrowy Górniczej zaproponowana została tymczasowa organizacja ruchu. Powstało rozwiązanie, dzięki któremu wszyscy użytkownicy ulicy mogli poruszać się w jednym wspólnym obszarze, co miało spowolnić ruch samochodów i podnieść poziom bezpieczeństwa. Możliwość szybkiego przejazdu została dodatkowo utrudniona przez układ tymczasowych i mobilnych mebli miejskich. W trakcie działań były one przesuwane, przy czym korekty wynikały z obserwacji życia ulicy lub były postulowane przez samych jej użytkowników.

Symbolami zmian komunikacyjnych stały się: usunięcie słupków i pomalowanie brukowanej nawierzchni na całej jej szerokości na trzech fragmentach. Jasne i czyste barwy zastosowane przy malowaniu i wykańczaniu elementów małej architektury podkreślały odmienne funkcjonowanie ulicy i zwracały uwagę wszystkich osób na zagospodarowanie przestrzeni wspólnej. Wymagało to przebiccia się przez chaos wizualny (kolorystykę elewacji, reklamy).

Na tak zmienionej ul. 3 Maja pojawiły się zachowania użytkowników, których projekt nie przewidywał – na niebieskich pasach zaczęły skakać dzieci. Stało się tak, ponieważ niespodziewane reakcje są nieodłącznym elementem prototypowania.

1.4. Wartość prototypowania

Zastosowana metoda pracy pozwala podnieść jakość dyskusji o przestrzeni publicznej, ponieważ:

- usuwa próg dostępu związany z debatami urbanistycznymi – prototypowanie opiera się na rozwiązaniach intuicyjnych i namacalnych, których interpretacja nie wymaga specjalnych kompetencji,
- kieruje uwagę uczestników na konsekwencje realizacji projektu, a nie abstrakcyjny problem potrzeb, trudnych do odróżnienia od żądań – testowanie zapewnienia możliwości fizycznego korzystania z przekształconego miejsca,
- zabezpiecza przed eskalacją wymyślonych problemów i obaw – projekt rozpoczyna się od doświadczania zmienionej przestrzeni, a nie od rozmowy w sztucznej sytuacji spotkania konsultacyjnego,
- wydobywa głos osób, które nie pojawiają się na tradycyjnych konsultacjach i nie domagają się głośno zabezpieczenia swoich interesów,
- stopniowo oswaja ludzi ze zmianami komunikacyjnymi w mieście, a nie zaskakuje radykalnym rozwiązaniem, które trudno przekształcić lub przebudować.

1.5. Zakres merytoryczny

W ramach projektu wykonano następujące zadania określone w umowie:

1) na etapie I – przed ustawieniem prototypu:

- opracowanie analiz wstępnych: inwentaryzacji obecnego stanu zagospodarowania oraz lokali użytkowych związanych z ul. 3 Maja, analizy zachowań komunikacyjnych i danych dotyczących miejsc parkingowych, badania osób poruszających się po obszarze,
- przeprowadzenie procesu informacyjno-upowszechniającego: działań w mediach społecznościowych, prasie codziennej i branżowej, przygotowanie plakatów i ulotek,
- włączenie mieszkańców w proces dokonywania analizy poprzez warsztaty diagnostyczne i projektowe oraz punkt konsultacyjny,
- opracowanie projektu czasowej zmiany organizacji ruchu,
- budowa prototypu;

2) na etapie II – po ustawieniu prototypu:

- opracowanie analizy zachowań komunikacyjnych i danych dotyczących miejsc parkingowych oraz badania osób poruszających się po obszarze,
- przeprowadzenie procesu informacyjno-upowszechniającego w zakresie wyznaczonym dla etapu I,
- włączenie mieszkańców w proces dokonywania analizy poprzez punkt konsultacyjny;

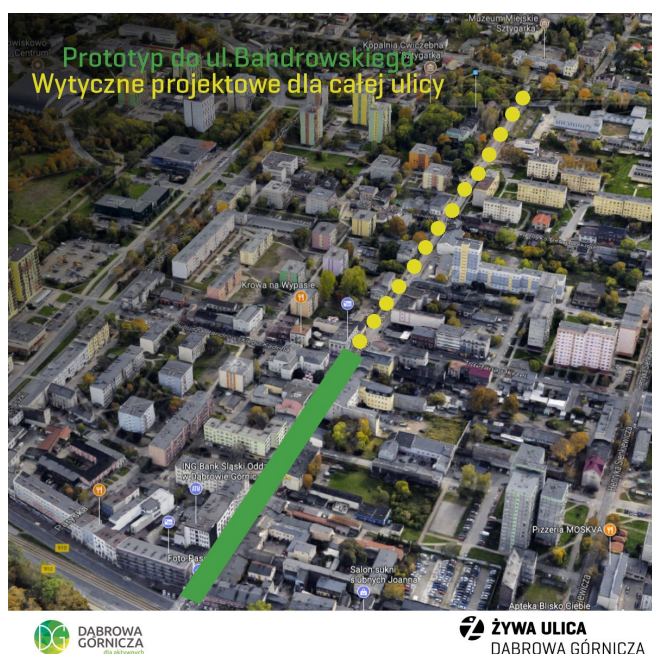
3) na etapie III – po likwidacji prototypu:

- przeprowadzenie procesu informacyjno-upowszechniającego w zakresie wyznaczonym dla etapu I,
- włączenie mieszkańców w proces dokonywania analizy poprzez spotkanie / warsztaty otwarte kończące wydarzenie,
- opracowanie raportu końcowego;

oraz szereg działań dodatkowych, których realizacja była wynikiem bieżącego reagowania na sytuację na ulicy.

1.6. Zakres przestrzenny

Projekt koncepcyjny przebudowy został opracowany dla całej ul. 3 Maja. Prototypowaniu podlegał wyłącznie odcinek pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego.

Rysunek nr 3. Zakres przestrzenny zmian na ul. 3 Maja i projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.

1.7. Harmonogram

Termin	Działanie
wrzesień – listopad	<p>Działania ciągłe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – proces informacyjno-upowszechniający, – analiza treści internetowych.
4 – 28 września	<p>Działania przed ustawieniem prototypu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opracowanie inwentaryzacji obecnego zagospodarowania ulicy oraz lokali użytkowych, – analiza zachowań komunikacyjnych przed zmianami, – analiza danych dotyczących parkowania i miejsc postojowych, – przeprowadzenie rozmów z mieszkańcami, przedsiębiorcami i osobami związanymi z ulicą na temat jej funkcjonowania przed zmianami, – realizacja punktów konsultacyjnych, warsztatów diagnostycznych i projektowych, – opracowanie i zgłoszenie projektu czasowej zmiany organizacji ruchu, – opracowanie projektu zmiany zagospodarowania ulicy.

2 – 5 października	Budowanie tymczasowych mebli miejskich.
5 – 26 października	Testowanie prototypu: <ul style="list-style-type: none"> - zmiana organizacji ruchu i zagospodarowania ulicy, - analiza zachowań komunikacyjnych w trakcie zmian, - realizacja punktów konsultacyjnych i otwartych warsztatów, - przeprowadzenie badania ankietowego.
27 października	Decyzja Urzędu Miejskiego o utrzymaniu ograniczeń dotyczących ruchu samochodowego – rozpoczęcie pracy nad nowymi wersjami organizacji ruchu i projektu zagospodarowania tymczasowego, uwzględniających wnioski z testów.
9 – 30 listopada	Zamknięcie prac: <ul style="list-style-type: none"> - realizacja spotkań z przedsiębiorcami na temat trudności wynikających z wprowadzenia ograniczeń, - przeprowadzenie spotkania podsumowującego – prezentacja założeń projektowych, - opracowanie koncepcji przebudowy docelowej, - przygotowanie i przekazanie raportu.

Tabela nr 1. Harmonogram projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.

2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU PROJEKTU

2.1. Analiza uwarunkowań

Pierwszym etapem projektu Żywa Ulica była analiza danych wyjściowych dotyczących planowania przestrzennego i inwestycji w obszarze opracowania oraz jego otoczeniu.

Obowiązujące dokumenty planistyczne dla tego terenu to:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Dąbrowy Górniczej II edycja (Uchwała Nr XXIII/374/08 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 30 stycznia 2008 r.),
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów CENTRUM B miasta Dąbrowy Górniczej (Uchwała Nr L/883/2001 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 19 grudnia 2001 r.).

Rysunek nr 4. Rysunek obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i jej otoczenia.

Planowane inwestycje w obszarze opracowania to:

- przebudowa i remont kopalni ćwiczebnej Szttygarka w ramach zadania pn.: „Nowe życie Szttygarki”,
- zagospodarowanie terenu w rejonie Zespołu Szkół Sportowych, żłobka miejskiego i przedszkola nr 39,
- budowa toalety publicznej w rejonie dojścia do byłej Państwowej Straży Pożarnej w ramach zadania pn.: „Budowa i montaż toalet publicznych na terenie Dąbrowy Górniczej”,
- modernizacja 25 istniejących punktów świetlnych na odcinku pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego w ramach zadania pn. „Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego przy zastosowaniu energooszczędnych technologii LED na terenie Dąbrowy Górniczej”,
- budowa drogi łączącej ulice: Sobieskiego i Kościuszki oraz centrum przesiadkowego w rejonie dworca kolejowego w ramach zadania pn. „Promowanie zielonej mobilności na terenie Gminy Dąbrowa Górnicza”.

Uwarunkowania prawne

Zgodnie z zapisami planu miejscowego ul. 3 Maja na odcinku pomiędzy ulicami: Kadena-Bandrowskiego i Sobieskiego jest przeznaczona pod ciąg pieszo-jezdny i rowerowy, z dopuszczeniem ruchu pojazdów specjalnych i dostawczych. Pozostała część jest drogą lokalną.

Wzdłuż ul. 3 Maja wydzielone są tereny o następujących funkcjach:

- PP – place i przejścia piesze,
- UM – zabudowa usługowa i mieszkaniowa,
- Upc – usługi związane z kulturą, nauką, oświatą, religią, administracją, wystawiennictwem, zdrowiem i opieką społeczną,
- UPZ – usługi oświaty i szkolnictwa, zdrowia, opieki społecznej, kultury na wydzielonych i ogrodzonych działkach z urządzoną zielenią,
- UC – usługi komercyjne, obiekty handlu detalicznego i hurtowego, obiekty gastronomii, rzemiosła, obiekty turystyki, galerie wystawiennicze, obiekty łączności i inne usługi,
- MU – obiekty mieszkaniowe i usługowe, handlowe,
- M2U – zabudowa mieszkaniowo-usługowa,
- ZP – obszar miejskiej zieleni publicznej, ogólnodostępny park miejski.

Cała ulica znajduje się w obrębie wyznaczonej w planie miejscowym strefy „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej, dla której ustalono zachowanie istniejących wartości kulturowych oraz dostosowanie charakteru i skali nowej zabudowy do zabudowy historycznej. Obszarami i obiektami chronionymi są:

- historyczny układ urbanistyczny z reliktnymi podziałów własnościowych kolonii Huta Bankowa (w rejonie ulic: Sienkiewicza i 3 Maja),
- osie, platformy i punkty widokowe oraz elementy uformowania terenu,
- pasaż pieszy ul. 3 Maja z placem i aneksami wypoczynkowymi.

Ponadto przy ul. 3 Maja położone są budynki wpisane do gminnej ewidencji zabytków:

- nr 11, dawna Resursa z 1895 r.,
- nr 14, dawny Dom Ludowy z III ćw. XIX w,

- nr 16, dawny hotel z 1911 r.,
- nr 21, P. S. T. z XX w.,
- nr 27, kamienica z XX w.,
- nr 31 i 33, dawna dyrekcja Huty Bankowej z około 1910 r.,
- nr 32, kamienica z około 1910 r.,
- nr 35, willa dyrekcji dawnego Towarzystwa Francusko–Rosyjskiego z około 1880 r.

Obiekty są w zróżnicowanym stanie technicznym. Niektóre z nich po termomodernizacji zatraciły proporcje i detal architektoniczny. W ich sąsiedztwie znajdują się budynki powstałe w II poł. XX w.

Uwarunkowania inwestycyjne

Projekt pn. „Promowanie zielonej mobilności na terenie Gminy Dąbrowa Górnicza” zakłada wykonanie przejścia dla pieszych w poziomie jezdni ul. Sobieskiego, łączącego ul. 3 Maja z Centrum Handlowym Pogoria, oraz wybudowanie nowego przystanku autobusowego na rogu ulic: Dąbrowskiego i 3 Maja. W niedalekiej odległości od obszaru objętego działaniami Żywej Ulicy planowane jest stworzenie centrum przesiadkowego (w rejonie ulic: Królowej Jadwigi i Kościuszki).

W omawianym projekcie ujęte zostały ponadto inwestycje dotyczące infrastruktury rowerowej: dwie wypożyczalnie na ul. 3 Maja oraz garaż przy ul. 3 Maja 2, a także działania organizacyjne dotyczące strefy ruchu rowerowego uspokojonego w rejonie tej drogi.

Podsumowanie

Odcinek pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena–Bandrowskiego powinien być ciągiem pieszo–jezdnym z maksymalnie ograniczonym ruchem samochodowym. W bezpośrednim otoczeniu ulicy powinny zostać utrzymane place, na których minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej powinien wynosić 15–20%. Budynki mieszkalne i usługowe, które położone są w sąsiedztwie, powinny mieć zapewnione miejsca postojowe w obrębie nieruchomości oraz w pasach przyległych ulic.

Realizowane w najbliższym czasie przedsięwzięcia mają służyć wzmocnieniu charakteru pieszego i rowerowego ul. 3 Maja, a także zwiększeniu dostępności tego terenu w zakresie ruchu pieszego oraz komunikacji zbiorowej.

2.2. Obecny stan zagospodarowania

Wykonana w ramach Żywej Ulicy inwentaryzacja obejmowała: przeznaczenie i wysokość budynków, elementy zagospodarowania ulicy, znaki drogowe oraz miejsca parkowania pojazdów. Wyniki pracy zaprezentowano na poniższej mapie.

Na podstawie inwentaryzacji dostrzeżono, że słupki wydzielające jezdnię nie spełniały swojego zadania – samochody były zaparkowane również na chodniku. Kierowcy zostawiali auta w niemal każdym wolnym miejscu, co sprawiało, że piesi musieli między nimi manewrować. Nieprawidłowe parkowanie powodowało również trudności w korzystaniu z ławek miejskich. Pomimo obowiązywania zakazu ruchu część osób przejeżdżała przez ul. 3 Maja, żeby skrócić sobie drogę pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena–Bandrowskiego.

Zdjęcia nr 3–8. Zagospodarowanie i funkcjonowanie ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej, stan na wrzesień 2017 r., fot. Paweł Jaworski, Agata Ponichtera.

2.3. Lokale użytkowe

Poniżej zaprezentowano wyniki porównania spisu podmiotów usługowych działających w lokalach użytkowych przy ul. 3 Maja z informacjami zebranymi na plakacie zawieszonym w gablocie na ulicy (brak daty).

Adres	Nazwa podmiotu (dane historyczne)	Nazwa podmiotu (2017 r.)
3 maja 1	Salon Gier	Salon Gier
3 Maja 1a	Piecexport – Piecbud SA	–
3 Maja 1	ING Bank Śląski	ING Bank Śląski
3 Maja 3	Polbank	ZiKO Apteka
3 Maja 5	–	Raiffeisen Bank
3 Maja 7	Getin Bank	Getin Bank
3 Maja 7a	Printeria, atramenty, tonery	Catering dietetyczny
3 Maja 7a	Frezja	Frezja
3 Maja 9	–	Natur House
3 Maja 11	WBK Zachodni	WBK Zachodni
3 Maja 11	Sklep obuwniczy	Sklep obuwniczy
3 Maja 11	Drogeria Natura	Drogeria Natura
3 Maja 13	Graffiti Rock Pub	PRL CLUB
3 Maja 13	–	HOT FUN Cafe 24h
3 Maja 15	Odzież damska	Piekarnia Kłós
3 Maja 15	–	Świeżyzna (mięso, wędliny)
3 Maja 19	–	Owsianka
3 Maja 19	Pub Duet	do wynajęcia
3 Maja 19	Studio Fryzjerskie	Studio Fryzjerskie
3 Maja 19	Zakład fotograficzny Wrona	LADY'S MAKE UP
3 Maja 19a	Tofik – salon pielęgnacyjny psów i kotów	Tofik – salon pielęgnacyjny psów i kotów

3 Maja 19a	Zdrowie dla Pupila – przychodnia weterynaryjna	Zdrowie dla Pupila – przychodnia weterynaryjna
3 Maja 23	Tkaniny, firany	warzywniak
3 Maja 2	Studio Fotografii Foto Pasek	Studio Fotografii Foto Pasek
3 Maja 2	AGD, szkło, porcelana, upominki	AGD, szkło, porcelana, upominki
3 Maja 2	Telefony komórkowe, serwis GSM	Telefony komórkowe, serwis GSM
3 Maja 2	Sklep Jola	Sklep Jola
3 Maja 2	Złotnik, jubiler	Złotnik, jubiler
3 Maja 4	SKOK Kopernik	X-CONSOLE
3 Maja 4	Galeria Prezentów	Galeria Prezentów
3 Maja 4	Specjalistyczne gabinety lekarskie	Specjalistyczne gabinety lekarskie
3 Maja 4	–	GIALLO (wymiana pasków zegarkowych)
3 Maja 4	Veronique – konfekcja damska	Veronique – konfekcja damska
3 Maja 4	Jubiler	–
3 Maja 6	Tańka&Mańka – sklep obuwniczy	Euro Boots – sklep obuwniczy
3 Maja 6	Kawiarnia – Lodziarnia Wera Vita	Kawiarnia – Lodziarnia Wera Vita
3 Maja 10	Kredyt Punkt Żagiel	Kremłowska Cafe
3 Maja 10	Totolotek, zakłady bukmacherskie	Świat prasy (nieczynny)
3 Maja 10	Eurobank	Tanie kupowanie akcesoria
3 Maja 10	Tipsport, zakłady bukmacherskie	–
3 Maja 10	STS, zakłady bukmacherskie	STS, zakłady bukmacherskie
3 Maja 10	–	Bielizna, punkt kredytowy
3 Maja 12a	Lukas Bank	Credit Agricole
3 Maja 12a	SKOK Wesola	Daiglob pomoc pożyczkowa (City Post)
3 Maja 12a	Mini delikatesy	do wynajęcia
3 Maja 14	Bank PEKAO S.A.	Bank PEKAO S.A.
3 Maja 14	Triada – biuro podróży	Dom Maklerski BDM S.A.

3 Maja 14	Ambra – obuwie dla całej rodziny	Eurobank
3 Maja 16	W. Beata – rajstopy, bielizna, skarpety	W. Beata – rajstopy, bielizna, skarpety
3 Maja 16	Palarnia kawy Cafe Aruko	Palarnia kawy Cafe Aruko
3 Maja 16	Salon Prasowy Kolporter	Salon Prasowy Kolporter
3 Maja 16	Zakład optyczny Izabela Gil	Zakład optyczny Izabela Gil
3 Maja 16	Bielizna, tkaniny, firany	Kredyty, oddłużenia
3 Maja 16	Tkaniny, firany	Tkaniny, firany
3 Maja 16	Koszule, moda męska	Koszule, moda męska
3 Maja 18	Sklep odzieżowy	Jubiler YAG
3 Maja 18	–	Fresh Market
3 Maja 20	–	Tel. GSM
3 Maja 20	–	1001 Drobiazgów
3 Maja 22	Poradnia Psychologiczo–Pedagogiczna	Poradnia Psychologiczo–Pedagogiczna
3 Maja 24	–	JAGA MAX sklep firmowy
3 Maja 26	Joker Club	–
3 Maja 26	Fajny ciuch	Ubezpieczenia
3 Maja 26	Evolution – salon fryzjerski	NEW LOOK – salon fryzjerski
3 Maja 28a	TOMEX AGD	TOMEX AGD
3 Maja 30	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej
3 Maja 32	–	Specjalistyczna Praktyka Ortodontyczna
3 Maja 32	–	Cafe Kamienica
3 Maja 4	Inter-dom – obrót nieruchomościami	Inter-dom – obrót nieruchomościami
3 Maja 4	Sklep odzieżowy	do wynajęcia
3 Maja 4	Zakład optyczny	Zakład optyczny
3 Maja 4	NC+ salon sprzedaży	VIP
3 Maja 4	Mikrotron – sklep elektroniczny	Mikrotron – sklep elektroniczny

3 Maja 4	Ośrodek Rozwoju Zawodowego Progres	Ośrodek Rozwoju Zawodowego Progres
3 Maja 4 (w bramie)	–	Podręczniki szkolne
3 Maja 4 (w bramie)	–	Studio tatuażu
3 Maja 4	Gracja – garnitury, szycie na miarę	–
3 Maja 10	Kancelaria Notarialna	Kancelaria Notarialna
3 Maja 10	Nieruchomości Architektura	Nieruchomości Architektura
3 Maja 10	Kancelaria Adwokacka Ciemniewscy	Kancelaria Adwokacka Ciemniewscy
3 Maja 12a	Sklep odzieżowy	do wynajęcia
3 Maja 12a	Gold-Lux – jubiler	–
3 Maja 12a	Kosmetyki Cliff	Kosmetyki Cliff
3 Maja 14	Kancelaria adwokacka	Kancelaria adwokacka
3 Maja 3	Apteka	Alior Bank
3 Maja 3	Multibank	mBank
3 Maja 3	BNP Paribas Fortis	Plus Bank
3 Maja 3	Deutsche Bank Polska	Deutsche Bank Polska
3 Maja 5	Citi Handlowy	Meble Bodzio
3 Maja 5	GE Money Bank	Open Finance
3 Maja 5	Bank BGŻ	BGŻ Paribas
3 Maja 5	Meritum – centrum finansowe	Raiffeisen Bank
3 Maja 6	Kiosk RUCH	Salonik prasowy
3 Maja 6a	Mona Lisa – moda damska	Boutique
3 Maja 15	Komitywa Pub	Komitywa Pub
3 Maja 13	Millenium Bank	Millenium Bank
Bandrowskiego 1	Lody	Lody
Bandrowskiego 1	Taxi Kebab	Taxi Kebab
3 Maja 13	Resursa	Resursa – fryzjerstwo damsko-męskie

Tabela nr 2. Spis lokali użytkowych przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Udział procentowy usług danego rodzaju w trakcie badań wyglądał następująco:

Rodzaj usług w lokalach przy ul. 3 Maja

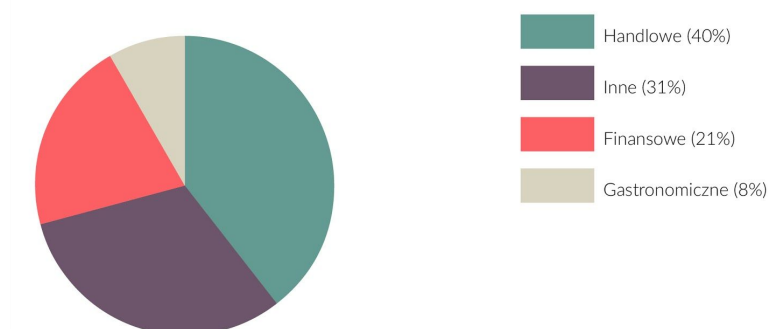

Diagram nr 1. Rodzaj usług w lokalach przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Banki i instytucje finansowe stanowiły ponad 20% wszystkich usług w parterach budynków. Przy ul. 3 Maja występowały nieliczne lokale gastronomiczne. Porównując dane zebrane w trakcie projektu Żywa Ulica z informacjami historycznymi, można zauważyć, że:

- powstało 14 nowych punktów usługowych (wcześniej lokale były puste),
- 12 punktów zakończyło działalność i w ich miejscu nie pojawiły się nowe,
- 28 punktów zostało zastąpionych innymi,
- w 10 przypadkach zmiana punktu na inny była związana ze zmianą branży, np. apteka została zastąpiona przez bank, a bank przez sklep meblowy.

2.4. Problem parkowania

Analiza uwzględniająca liczbę i lokalizację samochodów zaparkowanych na ul. 3 Maja została przeprowadzona na podstawie nagrań wykonanych w różnych godzinach w ciągu trzech dni powszednich. Materiał stanowi uzupełnienie i rozszerzenie informacji zgromadzonych w trakcie inwentaryzacji.

Data i godzina pomiaru	Liczba aut	Procent powierzchni ulicy zajęty przez samochody
środa, 20 września 2017 r., godz. 17:00	36	ok. 10,7%
czwartek 21 września 2017 r., godz. 14:30	43	ok. 12,8%
czwartek 21 września 2017 r., godz. 16:30	45	ok. 13,3%
czwartek 21 września 2017 r., godz. 19:50	12	ok. 3,6%
czwartek 28 września 2017 r., godz. 12:20	42	ok. 12,5%
czwartek 28 września 2017 r., godz. 14:30	46	ok. 13,7%

Tabela nr 3. Wyniki pomiarów liczby samochodów zaparkowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

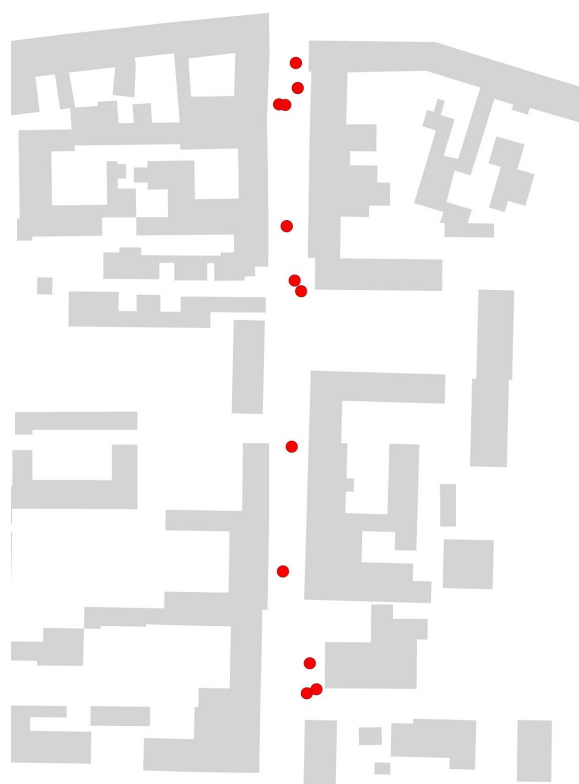
21 września, godz. 14:30

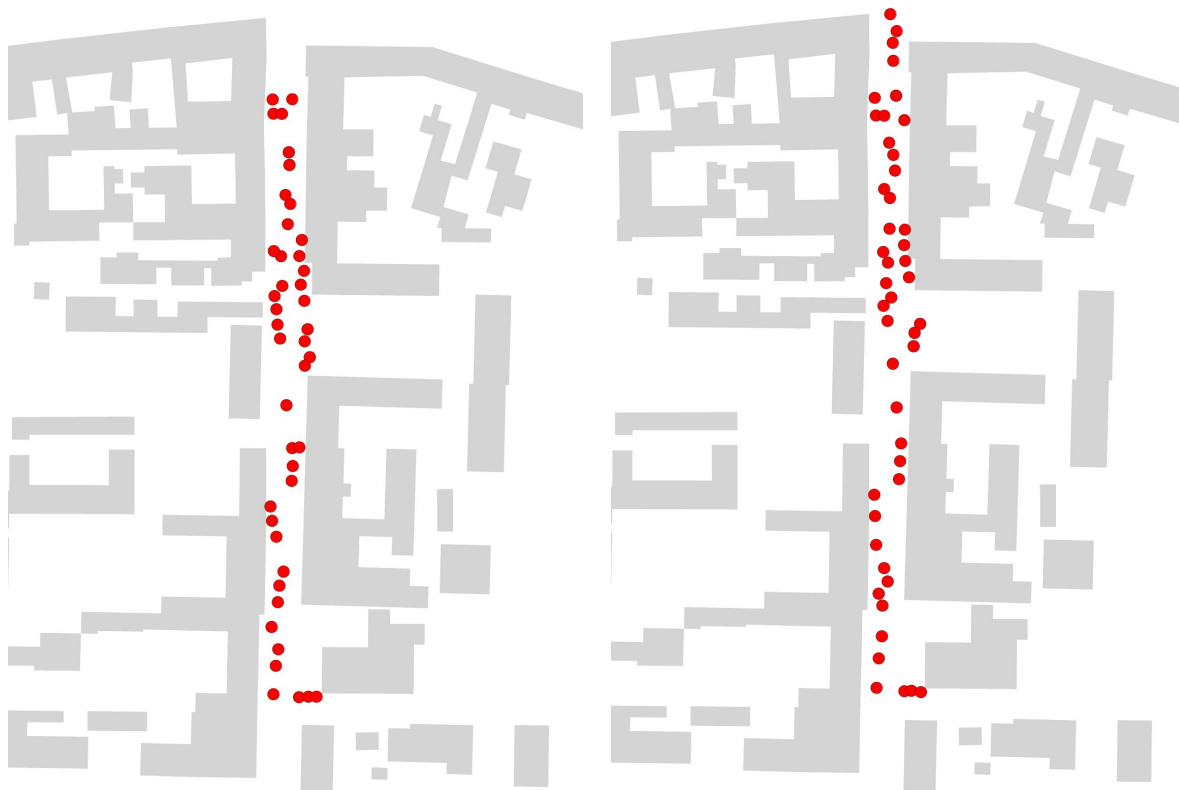
21 września, godz. 16:30

21 września, godz. 17:00

21 września, godz. 19:50

28 września, godz. 12:20

28 września, godz. 14:30

Mapy nr 2-7. Lokalizacje samochodów zaparkowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Pomimo zakazów wprowadzonych oznakowaniem i ograniczeń wynikających z lokalizacji słupków samochody były zaparkowane chaotycznie na całym obszarze ulicy. Ponad połowa z nich była pozostawiona w jednym miejscu długotrwale (przynajmniej 2 godziny), często w tym samym w różne dni. Wieczorem pojazdów ubywało. Wskazuje to na związek nielegalnego parkowania z funkcjonowaniem lokali usługowych.

2.5. Obszar w ocenie użytkowników

Wywiady door-to-door

Zespół prowadzący wywiady metodą door-to-door odwiedził 64 mieszkańców ul. 3 Maja i 31 osób prowadzących działalność lub pracujących w lokalach położonych w tym miejscu.

Większość rozmówców pozytywnie oceniła ul. 3 Maja jako miejsce zamieszkania czy pracy. Mieszkańcy wskazywali przede wszystkim na dobrą lokalizację ulicy oraz panujący na niej spokój. Zwracali uwagę również na bliskość lokali handlowych i usługowych. Przedsiębiorcy pozytywnie oceniający ten teren wyróżnili głównie jego dogodną lokalizację.

Badani proszeni byli również o wskazanie miejsc, które uznają za wspólne. Mieszkańcy i przedsiębiorcy mówili w większości o przestrzeni wokół fontanny. Wymieniali również

lodziarnię oraz ławki miejskie. Warto jednak dodać, że wiele osób podkreślało brak miejsc, w których można spotkać się ze znajomymi (kawiarni czy pubów).

W rozmowach podnoszony był wątek braku utrzymywania porządku i czystości na ulicy. Najwięcej zastrzeżeń pojawiło się jednak w kontekście organizacji ruchu – zdaniem badanych największy problem ul. 3 Maja to nieprzestrzeganie zakazu parkowania, przez co zastawiona jest samochodami.

Punkt konsultacyjny

Rozmowy z użytkownikami ulicy były kontynuowane 16 września w punkcie konsultacyjnym. Wywiady prowadzono przy użyciu planszy ze zdjęciami przedstawiającymi różne aspekty ul. 3 Maja.

Zdjęcia nr 9–12. Punkt konsultacyjny w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w dniu 16 września 2017 r., fot. Marek Dziurkowski.

Informacje pozyskane podczas konsultacji dotyczyły kilku obszarów tematycznych.

Obszar tematyczny	Wybrane opinie	Pomysły na zmiany
Estetyka	<p>„To jest ulica reprezentacyjna”.</p> <p>„Jeśli ktoś chce walczyć z sztyldami, to z tymi na kamienicach”.</p> <p>„Szaro buro – elewacje nieodnowione”.</p>	<p>„Sztyldy powinny być estetyczne (dwukolorowe)”.</p> <p>„Najważniejsze, żeby było czysto! I ławki niepołamane”.</p> <p>„Żeby słupki się nie przewracały (dzieciaki przez nie skaczą)”.</p>

Parkowanie	„Alternatywą dla parkowania na 3 maja jest parking w Pogorii”. „Dzisiaj jest weekend, a ulica nadal zastawiona autami”.	„Moim zdaniem parkowania nie powinno być”. „O parkowanie jest walka, parkingi powinny być obok”.
Bezpieczeństwo	„Bezpieczeńie!”. „Idzie się do lodziarni z dzieckiem, a tutaj trzeba uważać, żeby nikt nie przejechał”.	„Monitoring musi być wszędzie”.
Ruch samochodów	„Nie każdy musi mieć samochód”. „Samochody stoją na chodniku, więc ludzie chodzą po ulicy”.	„Powinien być całkowity zakaz (samochody), a banki powinny mieć swoje parkingi”. „Dostawcy muszą dojechać – reszta nie”. „Ruch samochodów, niepotrzebne parkowanie”.
Obecność banków	„Jest to tak zwana ulica »bankowa« – tak ją nazywamy”. „Policja jest, ale zamiast patrzeć na bezpieczeństwo, pilnują banków”.	„Powinno być mniej banków – przedsiębiorcy będą mieli szansę przetrwać”.
Sklepy i usługi	„Ta kawiarenka Kremlowska jest super”. „Wszystko się zamyka”.	„Mniej banków, więcej sklepów”. „Więcej kawiarni!”. „Na takich ulicach powinny być puby”.
Życie ulicy	„3 Maja jest ruchliwa – klienci przechodnie”. „Funkcje: rozrywkowa, kawiarnie, lodziarnie”. „Nie ma tutaj miejsca, w którym mógłbym spędzić czas wolny”.	„Ulica powinna mieć takie miejsca, w których można ciasto zjeść, usiąść, porozmawiać z kimś...”. „3 Maja powinna pełnić funkcję handlową, spacerową”. „Więcej rozrywki – kluby, wtedy Dąbrowa nie będzie sypialnią”.
Zieleń	„Zieleń jest w miarę w porządku”. „Jest tu smutno – mało zieleni”.	„W okolicy warto zrobić skwer”. „Więcej kwiatów i fontann – i będzie ładniej”.
Zabytki	„Nie znam za dużo zabytków”. „Resursa – teraz jest tam dyskoteka (przeszkadza w nocy) i dentysta”.	„Zabytki mogą być podświetlane”. „Szlak turystyczny – informacje historyczne”. „Zabytki trzeba by wyeksponować – znakami przy wjeździe lub tablicami informacyjnymi”.
Ruch pieszy	„3 Maja jest ruchliwa – klienci, przechodnie”. „Tylko tędy przechodzę”. „Słupki przeszkadzają”.	„Jest dużo banków, tu się dużo rzeczy załatwia, a mogłaby pełnić funkcję spacerową”. „Nie powinno być kładek i przejść podziemnych”. „Podjazd dla rowerów”.
Deptak	„Tu miał być słynny deptak”. „Ani deptak, ani ulica”.	„Fajnie by było, gdyby można było chodzić środkiem”. „Tu mógłby być deptak i więcej miejsc do siedzenia”. „Tu powinien być deptak i ławeczki; w ciągu dnia żadnych samochodów”.

Inne	„Dużo się nie da zmienić – takie są parametry tej ulicy”. „Ulubione miejsce? Chciałbym tutaj takie mieć...”. „Kiedyś było więcej ludzi”.	„Oświetlenie – powinno być więcej halogenowego oświetlenia”. „Fajnie by było, gdyby blisko było boisko (puste pole przy Paryskiej 9)”.
------	--	---

Tabela nr 4. Wybrane opinie na temat ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i propozycje zmian zebrane podczas punktu konsultacyjnego w dniu 16 września 2017 r.

Uczestnicy konsultacji, wśród których dominowali mieszkańcy ul. 3 Maja, wskazywali, że jest ona przyjazna raczej dla kierowców niż dla pieszych. Podobnie jak w przypadku osób, z którymi prowadzone były rozmowy metodą door-to-door, większość ludzi mówiła o problemach wynikających z nielegalnego parkowania. Wskazywano przede wszystkim na brak poczucia bezpieczeństwa oraz na trudności w poruszaniu się pieszych między autami. Z tego powodu proponowane zmiany dotyczyły właśnie organizacji ruchu. Wielu rozmówców podkreślało, że ul. 3 Maja powinna być deptakiem.

Częstym tematem w wywiadach prowadzonych w punkcie konsultacyjnym były również banki, które według wielu osób zdominowały ulicę.

Warsztaty diagnostyczny i projektowy

Przed rozpoczęciem prototypu przeprowadzono dwa spotkania warsztatowe: 21 i 28 września. Pierwsze służyło pogłębieniu informacji o obecnym funkcjonowaniu ulicy, a drugie – omówieniu rozwiązań dotyczących tymczasowej organizacji ruchu i zagospodarowania.

Na pierwszym spotkaniu wspólnie z uczestnikami warsztatów zmapowano obecny układ tras pieszych, sposób użytkowania przestrzeni publicznej i potrzeby zmian w tym zakresie. Zebrane uwagi dotyczyły zapewnienia na ulicy spokoju (poprzez ograniczenie ruchu samochodowego i zakłóceń ciszy nocnej) oraz ładu, estetyki i czystości. Rozmawiano również o potrzebie miejsc do odpoczynku w samotności lub w towarzystwie, a także o stworzeniu przestrzeni dla projektów kulturalnych.

W czasie między pierwszymi a drugimi warsztatami opracowany został projekt prototypu, który przedyskutowano na drugim spotkaniu. Kontrowersje wzbudził pomysł urządzenia boiska na fragmencie ulicy pomiędzy budynkami nr 3 i 5. Uczestnicy warsztatów zgłosili obawy związane z hałasem i bezpieczeństwem bawiących się dzieci.

W trakcie omawiania pomysłu pojawiły się również wątpliwości dotyczące zwiększania ruchu samochodów i liczby parkujących aut na ulicach przylegających do ul. 3 Maja (zwłaszcza na ul. Paryskiej).

Zdjęcia nr 13–18. Warsztaty w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniach 21 i 28 września 2017 r., fot. Marek Dziurkowski.

3. ZMIANA ORGANIZACJI RUCHU

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oraz danych z punktu konsultacyjnego i warsztatów wykonano projekt czasowej zmiany organizacji ruchu, który został zgłoszony do Wydziału Komunikacji i Drogownictwa Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej.

Zmiana organizacji ruchu ul. 3 Maja: 5–26 października 2017

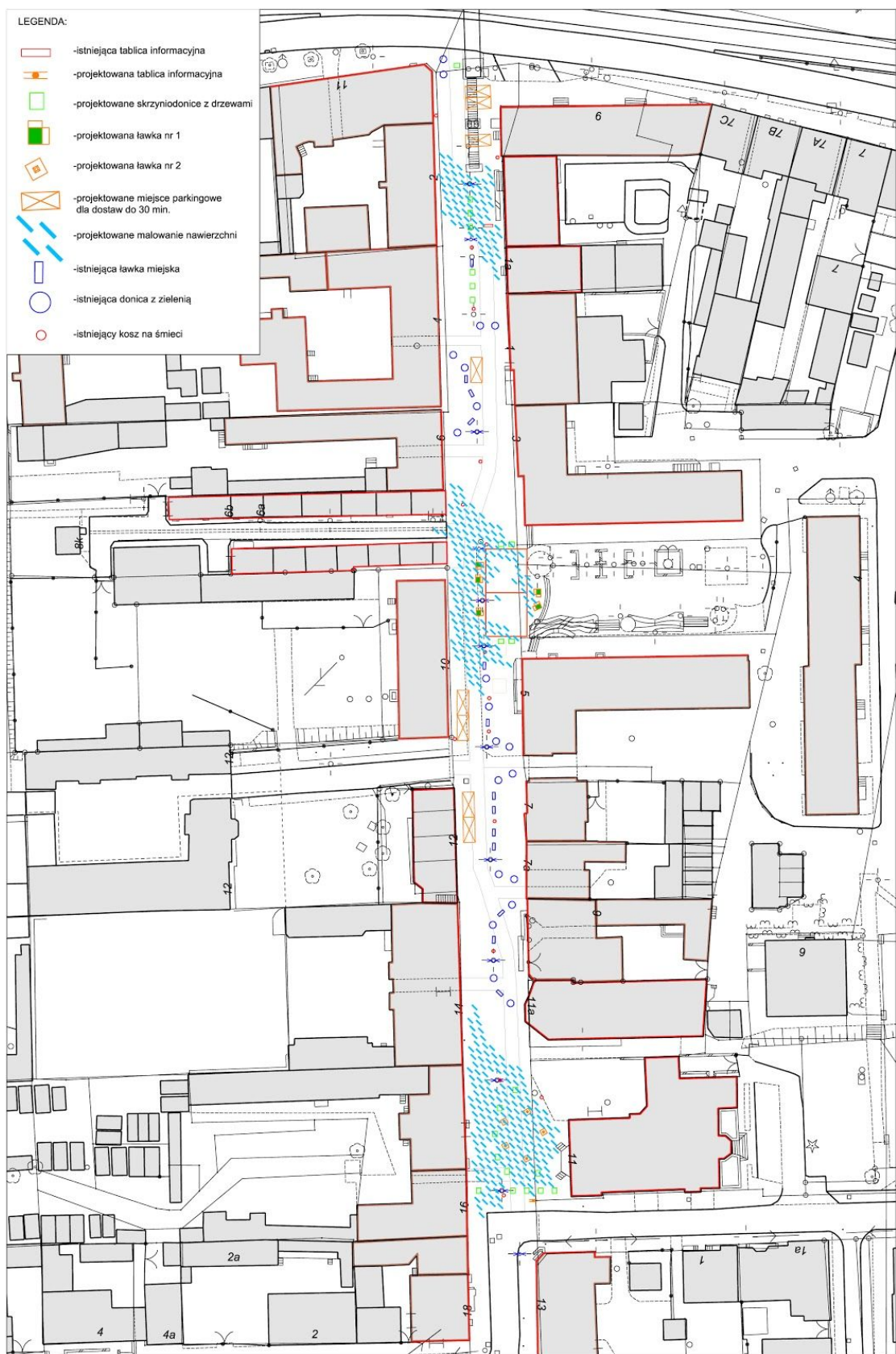
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Rysunek nr 5. Schemat czasowej zmiany organizacji ruchu, wprowadzonej w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Projekt dotyczył 250-metrowego odcinka ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego. Przed zmianami na tym terenie obowiązywał zakaz ruchu w obu kierunkach z wyłączeniem zaopatrzenia, właścicieli i najemców placówek handlowych, mieszkańców ul. 3 Maja oraz służb miejskich. Pojazdy, których nie obejmowały ograniczenia, mogły wjeżdżać od ul. Sobieskiego i przemieszczać się w jednym kierunku (na południe). Pas ruchu przebiegał krzywoliniowo i był wydzielony słupkami. Na ulicy nie wyznaczono wówczas miejsc postojowych.

W trakcie prototypowania uniemożliwiono przejazd samochodów skracających drogę przez wspomniany odcinek ul. 3 Maja, ograniczono prędkość poruszania się i wprowadzono rozwiązania zapewniające pierwszeństwo ruchu pieszego. Niebieskie pasy na nawierzchni, zacierające podział na pas jazdy i chodniki, wizualnie symbolizowało te zmiany.

Mapa nr 8. Projekt czasowego zagospodarowania ulicy, wprowadzonego w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Wjazd na wspomniany odcinek ul. 3 Maja odbywał się od strony ul. Kadena-Bandrowskiego. Wlot z ul. Sobieskiego został zamknięty, co związane było z wprowadzeniem ruchu dwukierunkowego. Na tym obszarze obowiązywał zakaz ruchu pojazdów z wyłączeniem: mieszkańców ul. 3 Maja, dostawców w określonych godzinach, służb miejskich i rowerzystów. Obszar był strefą zamieszkania. Na ulicy wyznaczono miejsca postojowe dla pojazdów zaopatrzenia na czas załadunku i wyładunku do 30 minut. W ramach projektu zrealizowano zagospodarowanie tymczasowe, powodujące esowanie pasa ruchu dla samochodów.

Wskazane zmiany wymagały wprowadzenia następujących znaków:

- poziomych – P-20 (koperta),
- pionowych – B-1 („zakaz ruchu w obu kierunkach”) wraz ze znakiem specjalnym „Nie dotyczy: zaopatrzenia oraz obsługi punktów prowadzenia działalności gospodarczej w godz. 23:00 – 10:00, mieszkańców ul. 3-go Maja dojeżdżających do posesji, służb miejskich, rowerów”, B-5 („zakaz wjazdu pojazdów ciężarowych”), B-22 („zakaz skrętu w prawo”), D-4A („droga bez przejazdu”), D-40 („strefa zamieszkania”), D-41 („koniec strefy zamieszkania”), D-18a („parking – miejsce zastrzeżone”) ze znakami specjalnymi „Wyłącznie dla pojazdów zaopatrzenia na czas za- i wyładunku do 30 minut”.

Zdjęcie nr 19. Oznakowanie przy wlocie na ul. 3 Maja z ul. Kadena-Bandrowskiego w Dąbrowie Górniczej w trakcie prototypowania, fot. Marek Dziurkowski.

4. BUDOWANIE PROTOTYPU

W okresie od 2 do 5 października zbudowane zostały elementy czasowego zagospodarowania ulicy: donice, donice z funkcją siedzenia i wolnostojące ławki. Zespół Żywej Ulicy wykonał je przy wsparciu chętnych do współpracy mieszkańców i uczniów Zespołu Szkół Plastycznych w Dąbrowie Górniczej. Dzięki temu powstały proste i lekkie meble z palet oraz sklejki, które mogły być przesuwane w zależności od zgłaszanych potrzeb i postulatów.

Elementy małej architektury zamontowano na ul. 3 Maja 5 października. Z uwagi na warunki atmosferyczne tworzenie prototypu zakończono jednak w ciągu dwóch kolejnych tygodni. W tym czasie meble zostały pomalowane oraz zabezpieczone przed wilgocią. Na jezdni pojawiły się wówczas niebieskie pasy.

Zdjęcia nr 20–23. Budowanie prototypu dla ul. 3 Maja w Zespole Szkół Plastycznych w Dąbrowie Górniczej, fot. Marek Dziurkowski.

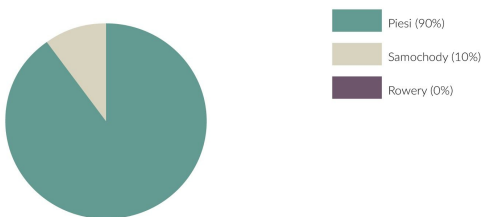
5. WYNIKI TESTOWANIA

Testowanie zmiany organizacji ruchu i zagospodarowania było monitorowane za pomocą badań transportowych i społecznych, których wyniki szczegółowo omówiono poniżej.

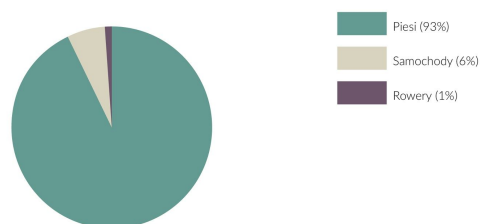
5.1. Potoki i struktura rodzajowa ruchu

Analizy transportowe wykonano na podstawie nagrań z monitoringu wizyjnego Straży Miejskiej przed rozpoczęciem prototypowania i w trakcie testów. Użytkowników ulicy zliczano przez pierwsze 15 minut w każdej godzinie pomiaru: 7:00, 8:00, 9:00, 12:00, 13:00, 16:00, 17:00 i 18:00. Pod względem merytorycznym badania obejmowały dwa zagadnienia: wielkość i zmienność w czasie potoków ruchu oraz strukturę rodzajową ruchu w wybranych przekrojach. Dla zobrazowania zmian w dniach powszednich wybrano porównanie danych z piątku 15 września (pochmurno, bez deszczu) i środy 18 października (słonecznie). Na ich podstawie można stwierdzić, że już przed wdrożeniem nowej organizacji ruchu ulica miała typowo pieszy charakter, a wprowadzenie ograniczeń dla ruchu samochodowego jedynie go wzmocniło.

Godz. 9:00 - przed zmianą

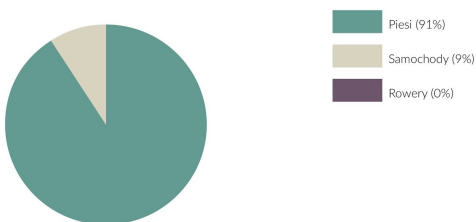

Godz. 16:00 - przed zmianą

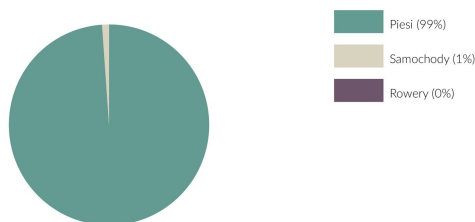

Diagramy nr 2 i 3. Struktura rodzajowa ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniu 15 września (przed prototypowaniem).

Godz. 9:00 - w trakcie zmiany

Godz. 16:00 - w trakcie zmiany

Diagramy nr 4 i 5. Struktura rodzajowa ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniu 18 października (w trakcie prototypowania).

Przed rozpoczęciem prototypowania ruch pieszy w tygodniu był bardzo intensywny w godzinach od 9:00 do 17:00. Ruch samochodowy był porównywalny w godzinach porannych i południowych. Rósł w godzinach popołudniowych, co związane było z powrotami z pracy. Większość samochodów przejeżdżających przez ul. 3 Maja nie należała do mieszkańców.

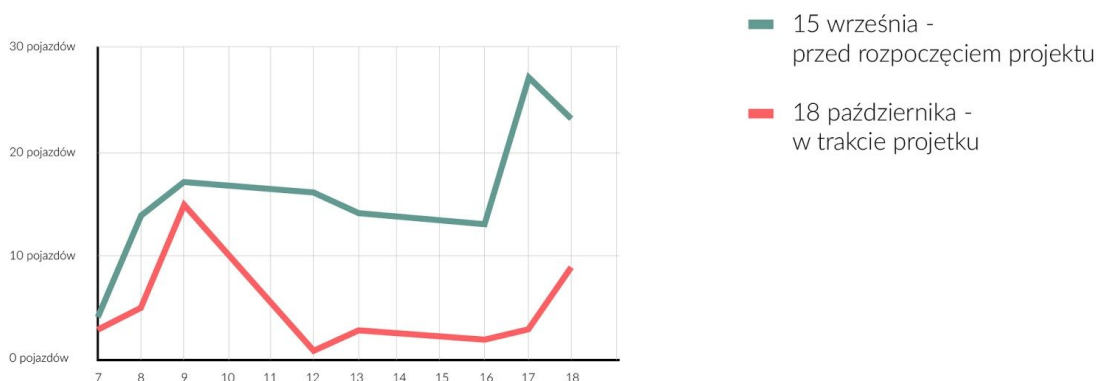
Auta wjeżdżające do bram i wyjeżdżające z nich stanowiły tylko około 30% ich ogólnej liczby. Pojazdy zaparkowane były na tym terenie długoterminowo (co najmniej 2 godziny).

Podczas prototypowania nie zanotowano zmian w ruchu pieszych w godzinach porannych i wieczornych. W okolicy południa oraz w godzinach popołudniowych wzrost był natomiast znaczący. W szczycie popołudniowym (15:00–17:00) przed rozpoczęciem działań zliczono 216 osób, a w ich trakcie – 336. W szczycie porannym (około 9:00) nie stwierdzono istotnych zmian w ruchu samochodów. Spadek zarejestrowano później ze względu na zmniejszenie liczby pojazdów przejeżdżających i brak zaparkowanych.

Ruch pieszy w dzień powszedni

Ruch samochodowy w dzień powszedni

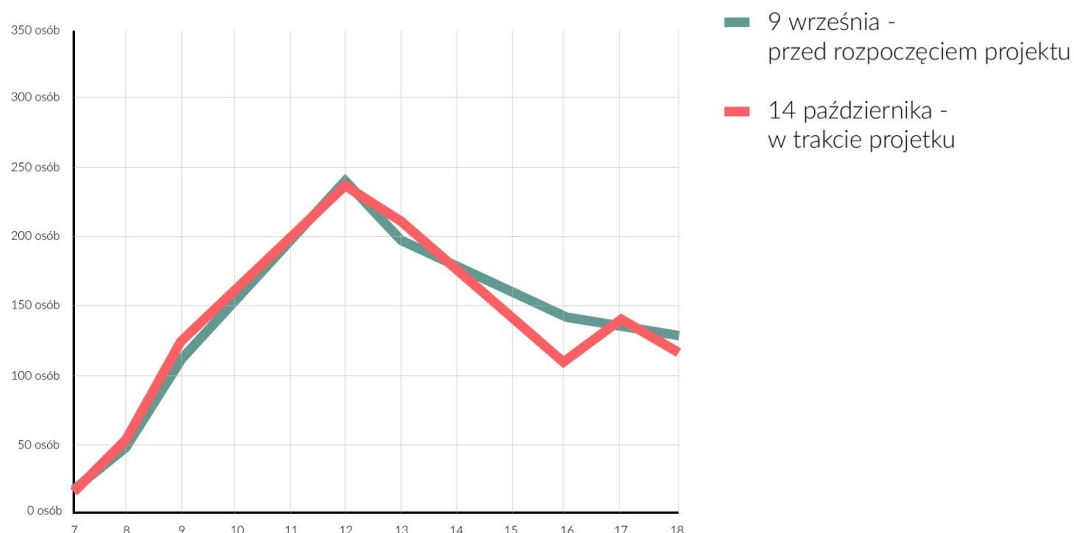
Diagramy nr 6 i 7. Porównanie potoków ruchu pieszego i samochodowego na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dzień powszedni, przed rozpoczęciem projektu i w trakcie jego trwania.

Badania prowadzono również w soboty 9 września (słonecznie) i 14 października (pochmurnie, bez opadów). Przed rozpoczęciem prototypowania ruch piesz był wzmożony w godzinach południowych, przy czym można było zauważyć znacznie więcej niż w dzień powszedni grup

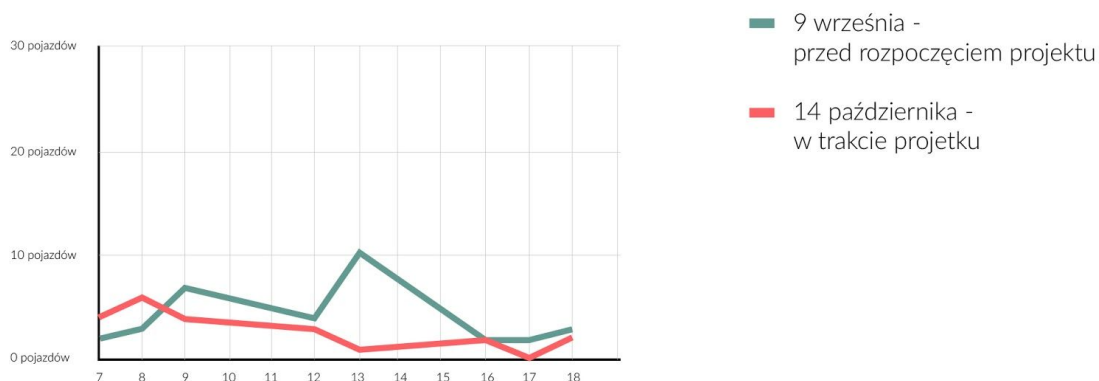
młodzieży oraz dorosłych spacerujących z dziećmi. Ruch samochodowy był zróżnicowany i rósł w okolicach godziny 9:00 oraz 13:00.

W trakcie prototypowania nie odnotowano większych zmian w ruchu pieszym, a jedynie drobne wahania. Zauważalna zmiana w ruchu samochodowym nastąpiła w godzinach popołudniowych (12:00–16:00), co związane było ze zmniejszeniem liczby aut przejeżdżających oraz wjeżdżających do bram kamienic i wyjeżdżających z nich.

Ruch pieszzy w sobotę

Ruch samochodowy w sobotę

Diagramy nr 8 i 9. Porównanie potoków ruchu pieszego i samochodowego na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w sobotę, przed rozpoczęciem projektu i w trakcie jego trwania.

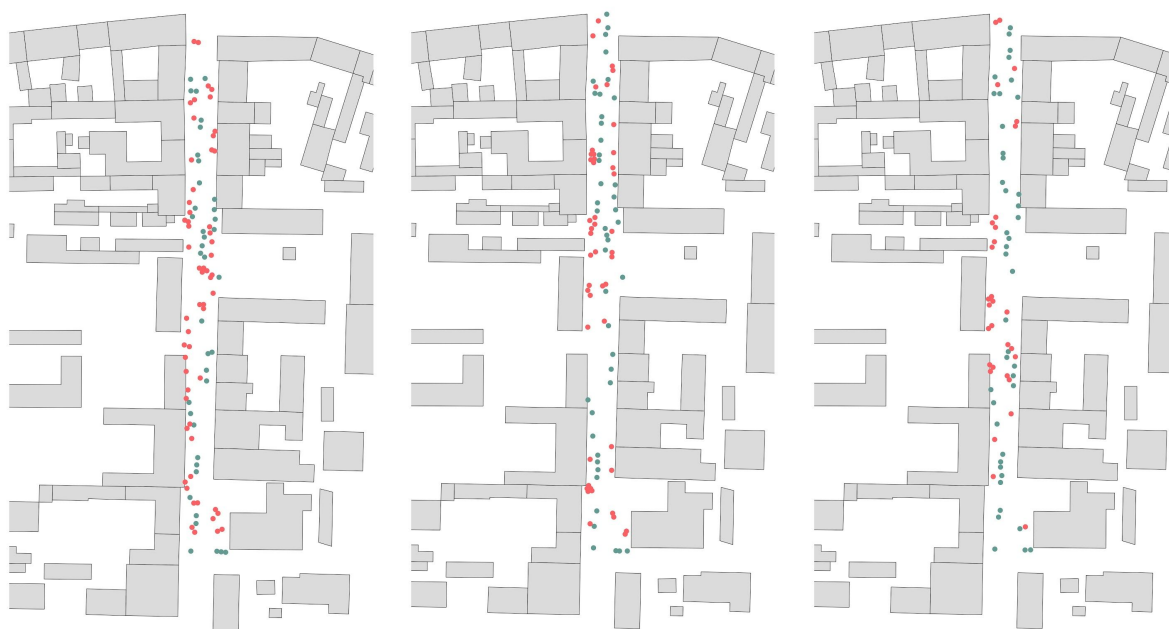
Ruch rowerowy przed prototypowaniem i w trakcie działań był śladowy. W obu przypadkach niewielki wzrost odnotowano w weekend, co związane było z przemieszczaniem się dzieci i dorosłych spędzających czas wolny na rowerze lub z rekreacyjnymi przejazdami całych rodzin.

5.2. Transport a przestrzeń ulicy

Dodatkowo przeprowadzono analizę geograficzną ruchu, żeby zobrazować, w jaki sposób wprowadzenie ograniczeń komunikacyjnych może wpływać na wykorzystanie różnych jej fragmentów. Dane pozyskano poprzez nagrywanie życia ul. 3 Maja, podczas spacerów od ul. Sobieskiego w stronę południową. Przeanalizowane zostały filmy z trzech godzin z dni powszednich sprzed i w trakcie prototypowania.

Godzina	ok. 12.00			ok. 14.00			ok. 17.00		
uczestnicy ruchu	piesi	kierowcy	rowerz.	piesi	kierowcy	rowerz.	piesi	kierowcy	rowerz.
okres przed prototypem	czwartek 28 września 2017 r.						czwartek 21 września 2017 r.		
	59	42	-	46	46	-	31	45	-
w trakcie prototypu	piątek 20 października 2017 r.								
	70	6	-	60	5	-	69	7	5

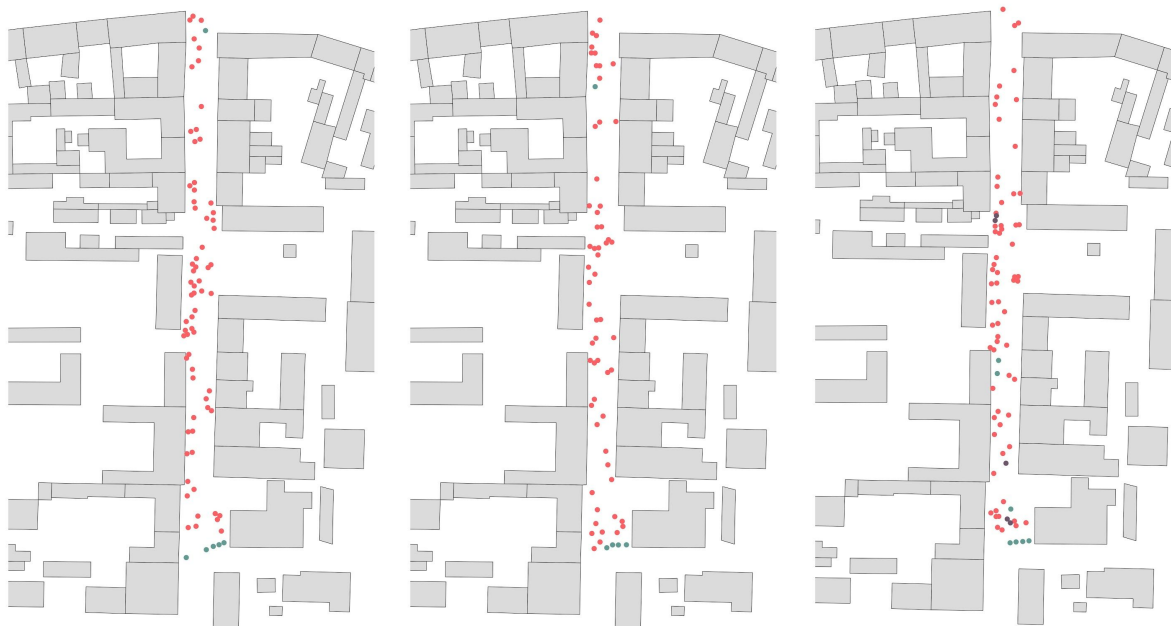
Tabela nr 5. Liczba uczestników ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed prototypowaniem i w jego trakcie.

28 września, godz. 12:00

28 września, godz. 14:00

21 września, godz. 17:00

20 października, godz. 12:00

20 października, godz. 14:00

20 października, godz. 17:00

Legenda

- piesi
- rowerzyści
- kierowcy

Mapy nr 9–14. Uczestnicy ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed prototypowaniem i w jego trakcie.

Ze względu na spadek ilości samochodów piesi zaczęli korzystać z całej szerokości jezdni.

5.3. Badania ankietowe

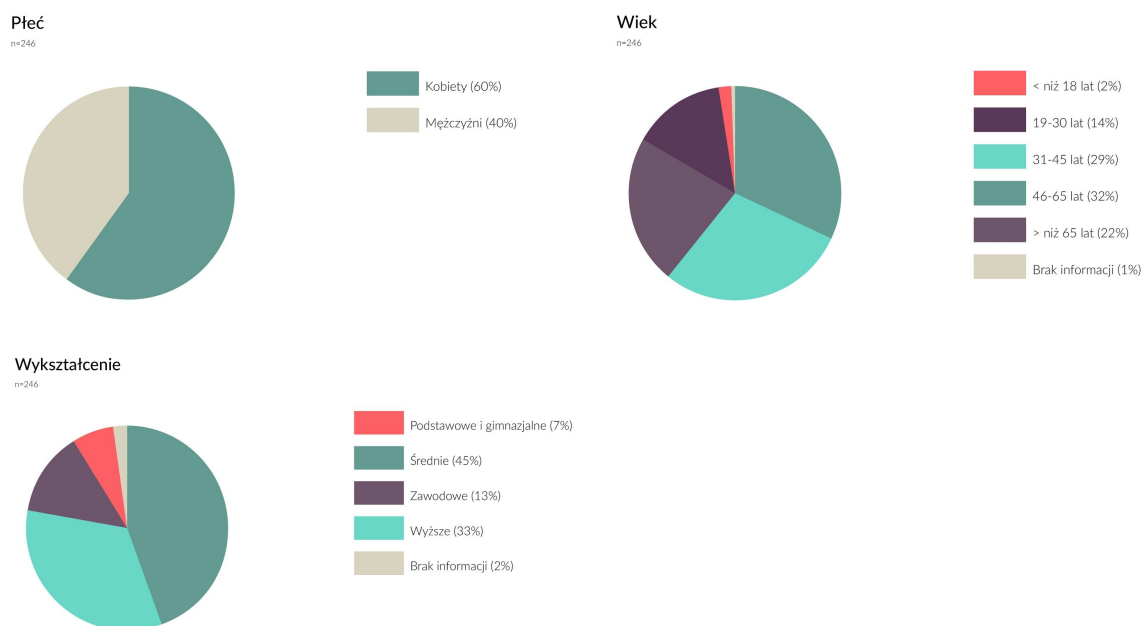

Zdjęcie nr 24. Badania ankietowe, przeprowadzane w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w dniu 19 października, fot. Marek Dziurkowski.

Zmiany komunikacyjne podlegały również ocenie w badaniach ankietowych.

Cel badawczy	zbadanie stosunku użytkowników ul. 3 Maja do ograniczenia na niej ruchu samochodów
Termin	19–20 oraz 23–24 października 2017 r.
Miejsce	odcinek ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena–Bandrowskiego.
Technika	ankieta jednorazowa z pytaniami zamkniętymi, odczytywana oraz uzupełniana przez ankierów.
Sposób przeprowadzenia	19.10 – sondaż uliczny, 20, 23 i 24.10 – door-to-door wywiady przeprowadzało 7 ankierów.
Wielkość próby	246 osób w tym: <ul style="list-style-type: none"> – 102 osoby mieszkające przy ul. 3 Maja, – 87 osób pracujących lub prowadzących działalność przy ul. 3 Maja, – 82 osoby robiące zakupy przy ul. 3 Maja, – 40 osób związanych z ul. 3 Maja z innych powodów – bywających tam celach tranzytowych, w czasie wolnym lub ze względu na mieszkających przy niej znajomych lub członków rodziny¹.
Dobór próby	19.10 – dobór oparty na dostępności badanych, 20, 23 i 24.10 – dobór celowy (wyłącznie osoby mieszkające lub pracujące przy ul. 3 Maja).

Tabela nr 6. Informacje na temat sposobu przeprowadzenia badań ankietowych.

Diagramy nr 10–12. Społeczno–demograficzny obraz respondentów w badaniu ankietowym.

¹ Powyższe liczby wynikają z zestawienia odpowiedzi na pytanie *Co łączy Panią/Pana z ul. 3 Maja?* Liczby nie sumują się do 246, ponieważ było to pytanie wielokrotnego wyboru - respondenci mogli zaznaczyć w nim kilka odpowiedzi.

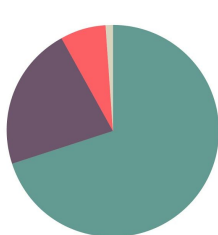

Większość (70%) osób biorących udział w badaniu pozytywnie ustosunkowała się do ograniczenia ruchu samochodów na ul. 3 Maja. W niemal wszystkich grupach wyróżnionych ze względu na powiązanie ze wspomnianym miejscem większość rozmówców poparła te zmiany. O ograniczeniu ruchu samochodów pozytywnie wypowiedziało się:

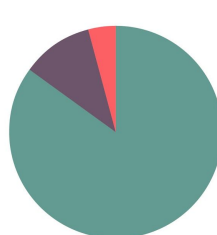
- 88% osób niezwiązanych z ul. 3 Maja na co dzień, ale bywających tam celach tranzytowych, w czasie wolnym lub ze względu na mieszkających przy niej znajomych lub członków rodziny,
- 85% mieszkańców ul. 3 Maja,
- 72% osób robiących przy ul. 3 Maja zakupy.

Wyjątek stanowiła grupa osób pracujących lub prowadzących działalność przy ul. 3 Maja. Większość z nich (53%) opowiedziała się przeciw zaproponowanym rozwiązaniom.

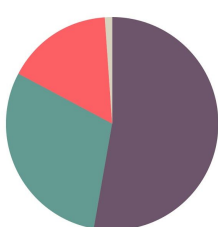
Wszyscy badani
n=246

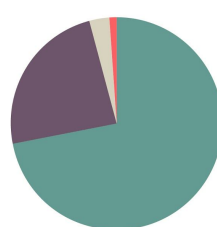
Mieszkańcy
n=102

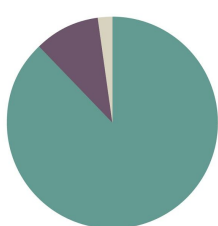
Przedsiębiorcy i pracownicy usług
n=87

Klienci usług
n=82

Odwiedzający ulicę w innych celach
n=40

Diagramy nr 13–17. Stosunek do ograniczenia ruchu samochodowego wśród różnych grup związanych z ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

5.4. Wywiady swobodne z użytkownikami

Dodatkowo informacje zwrotne od użytkowników ulicy o funkcjonowaniu nowej organizacji ruchu oraz tymczasowym zagospodarowaniu zbierano podczas badań ankietowych i w trakcie wywiadów prowadzonych w punktach konsultacyjnych. Początkowo planowano, że w czasie testów odbędą się dwa takie punkty, jednak ze względu na zainteresowanie oraz kontrowersje, które wzbudził prototyp, zdecydowano się na zwiększenie liczby spotkań do czterech: 6, 13, 19 i 27 października.

Przedstawicielom Fundacji udało się wówczas porozmawiać z ok. 350 osobami. Ich wypowiedzi dotyczyły głównie bezpieczeństwa, parkowania, warunków prowadzenia działalności gospodarczej i formy prototypowania. Poniżej zaprezentowano podsumowanie tych rozmów, natomiast wybrane cytaty zostały umieszczone w przypisach.

Bezpieczeństwo

Większość mieszkańców oraz przechodniów podkreślała, że po wprowadzeniu nowej organizacji ruchu czują się na ul. 3 Maja o wiele bezpieczniej i przestali obawiać się potrącenia. Wzrost poczucia bezpieczeństwa rozmówcy wiązali przede wszystkim z ograniczeniem dozwolonej prędkości do 20 km/godzinę. Należy zaznaczyć, że wszystkie osoby, które wzięły udział w konsultacjach, wyraziły się pozytywnie o tym rozwiązaniu. Niektóre dodały, że jest ono ważne szczególnie ze względu na osoby najmłodsze. Kilka osób zaobserwowało, że dzięki ograniczeniu prędkości ruch na ulicy się uspokoił² i pojawiło się na niej więcej pieszych.

Nie brakowało przy tym uwag dotyczących sytuacji niebezpiecznych. Część rozmówców krytycznie odnosiła się do wprowadzenia ruchu dwukierunkowego. Mówili, że pas ruchu jest zbyt wąski, aby bez trudu mogły minąć się na nim samochody. Jako szczególnie niewygodne pod tym względem miejsce wskazywali wjazd na ul. 3 Maja z ul. Kadena-Bandrowskiego, gdzie – zdaniem niektórych – promień skrętu był zdecydowanie zbyt mały. Dodatkowo część osób odnosiła się negatywnie do zlikwidowania podziału na pasy ruchu dla samochodów i pieszych, co według nich mogło doprowadzić do powstania sytuacji kolizyjnych. Postulowano przy tym przywrócenie poprzedniego rozwiązania.

Parkowanie

Zakaz parkowania to temat, który najbardziej podzielił uczestników konsultacji. Mieszkańcy oraz przechodnie wyrazili z jego powodu zadowolenie, natomiast osoby zmotoryzowane i pracujące przy ul. 3 Maja widziały w nim znaczny problem. W ocenie pieszych zaproponowane ograniczenia wpłynęły przede wszystkim na komfort poruszania się, ale również na wartość społeczną ulicy³, estetykę⁴ oraz ograniczenie hałasu i zanieczyszczeń powietrza. Na ulicy

---

² „Teraz szaleńcy nie pędzą i nie trąbią”, „Kierowcy muszą liczyć się z tym, że z naprzeciwka może coś wyjechać i uważają”.

³ Dla jednej z mieszkanki zakaz parkowania oznaczał przyjemniejsze spotkania ze znajomymi w przestrzeni ulicy. Opowiadała, że liczba aut uprzykrzała im wspólnie spędzany czas: „jak siedziałyśmy kiedyś z koleżankami na ławkach, to tak nas poobstawiali, że czułyśmy się jak w garażu albo w salonie samochodowym”.

⁴ „Wizualnie jest lepiej bez zaparkowanych samochodów. Aż miło spojrzeć, tak powinno zostać”.

zrobiło się więcej miejsca dla spacerujących i nie trzeba było przechodzić między autami⁵. Kilku kierowców zaznaczyło, że pod tym względem właściwie nic się nie zmieniło, ponieważ już wcześniej ludzie chodzili całą szerokością ulicy.

Osoby na co dzień poruszające się samochodem po ul. 3 Maja oceniały zakaz parkowania w różny sposób. Niektórzy narzekali na długi czas poszukiwania miejsca postojowego, a część osób postulowała dopuszczenie parkowania na całej szerokości drogi. Z kolei inni kierowcy sygnalizowali, że nie widzą problemu w dostosowaniu się do ograniczeń⁶.

W trakcie rozmów pojawiły się również propozycje zaadaptowania na parking zaniedbanego placu po zlikwidowanym targowisku przy ul. Sienkiewicza, placu przed Resursą oraz terenu po nieistniejącym już kinie Bajka.

Warunki prowadzenia działalności gospodarczej

W trakcie prototypowania przedsiębiorcy sformułowali szereg precyzyjnych uwag związanych z nową organizacją ruchu, które jednocześnie stanowią zagadnienia do rozstrzygnięcia w projekcie przebudowy ulicy. Ich wypowiedzi dotyczyły przede wszystkim: dostaw, zamknięcia wjazdu z ul. Sobieskiego, zakazu ruchu i zakazu parkowania.

Dostawy

Dostawy towaru w przypadku wielu lokali odbywały się poza godzinami wyznaczonymi w trakcie prototypowania (23:00–10:00). Dostawcy przyjeżdżali do nich z różnych części województwa, a nawet Polski, dlatego trudno było przewidzieć, kiedy dokładnie dotrą na ul. 3 Maja. W przypadku kilku lokali w trakcie testowania zmian część firm odmówiła dostaw towarów.

Część przedsiębiorców wskazywała jednak, że wprowadzone ograniczenia nie stanowiły dla nich żadnego problemu, ponieważ dostawy realizowali w założonym przedziale czasowym lub towar dostarczali wózkiem, co potwierdziły obserwacje przedstawicieli Fundacji. Niektórzy przedsiębiorcy znaleźli nawet pozytywne strony zakazu parkowania – mówili, że jest on ułatwieniem dla samych dostawców, którzy nie muszą teraz lawirować między innymi samochodami stojącymi na ulicy.

Większość przedsiębiorców uznała, że czas przeznaczony na wyładunek towaru (30 minut) jest wystarczający. Sprzeciwu nie wzbudziło w nich również wyznaczenie dla samochodów dostawczych miejsc postojowych w postaci kopert⁷. Wiele osób miało jednak zastrzeżenia co do ich liczby i lokalizacji. W szczególności dotyczyło to Pasażu Centrum, ponieważ na ulicy wewnętrznej w jego środku nie wymalowano żadnej koperty. Utrudniało to dostawy towarów objętych specjalnymi przepisami sanitarnymi (np. mięsa).

---

⁵ „Przynajmniej widać, że to jest ulica, a nie parking; nareszcie nie trzeba się przepychać między autami”, „Najbardziej mi się podoba, że nie ma aut. Kiedyś opiekowałam się młodszą kuzynką i z wózkiem nie mogłam między nimi przejść”.

⁶ „Egoista powie, że chce parkować pod domem. Ja mam samochód, ale wiem, że ma być tutaj deptak”.

⁷ „Nie ma zamieszania i bałaganu, bo dostawcy nie stoją gdzie popadnie”.

Zamknięcie wjazdu z ul. Sobieskiego

Przedsiębiorcy wypowiadali się negatywnie na temat zakazu wjazdu na ul. 3 Maja od strony ul. Sobieskiego ze względu na wydłużenie czasu dojazdu pracowników oraz dostawców do budynków położonych w północnej części zmienionego odcinka. Wskazywano ponadto, że spowodowało to utrudnienia dla klientów, którzy wcześniej korzystali z tego wlotu.

Zakaz ruchu

Osoby pracujące lub prowadzące działalność przy ul. 3 Maja w większości były przeciwnie ograniczeniu wjazdu, z którym wiązały zmniejszenie liczby klientów i utrudnienia dla dostawców. Właściciele budynku nr 14 i pracownicy zlokalizowanych w nim biur zgłaszali ponadto zastrzeżenia dotyczące wyłączeń rodzajowych od zakazu ruchu. Brak uwzględnienia najemców powodował problemy z dojazdem do tego obiektu, choć wyposażony jest w wewnętrzny parking obsługujący całą kamienicę.

Zakaz parkowania

Osoby pracujące przy ul. 3 Maja sprzeciwiały się również zakazowi parkowania. Wskazywały, że wielu klientów przyjeżdżało do ich lokali samochodem, a przez obowiązujący zakaz zrezygnowali z robienia u nich zakupów. To ograniczenie okazało się utrudnieniem także dla zmotoryzowanych pracowników lub przedsiębiorców, którzy mówili, że tracą czas na szukanie miejsca postojowego. Pracownicy jednego z banków zaznaczyli, że obecnie parkują na pobliskich osiedlach i przez to boją się, że dostaną mandat. Problematiczne było dla nich również to, że punkty gastronomiczne, w których zamawiają lunch, odmawiają przywiezienia jedzenia na ul. 3 Maja i muszą odbierać je z sąsiednich ulic.

Wnioskowane zmiany

Przedsiębiorcy w trakcie rozmów proponowali również konkretne zmiany, które w ich ocenie mają usprawnić funkcjonowanie ul. 3 Maja w przyszłości. Zgłaszali w tym zakresie bardzo różnorodne postulaty. Wnioskowali o:

- rezygnację ze wszystkich zmian i przywrócenie poprzedniej organizacji ruchu,
- przywrócenie możliwości wjazdu na ul. 3 Maja z ul. Sobieskiego,
- dopuszczenie postoju na ulicy wewnętrznej Pasażu Centrum lub wyznaczenie obsługi alternatywnej od strony ul. Sienkiewicza (dojazd i miejsca postojowe dla samochodów dostawczych),
- dopuszczenie możliwości parkowania na ul. 3 Maja dla dostawców i przedsiębiorców (za okazaniem przepustki),
- wprowadzenie dodatkowych miejsc postojowych dla dostawców na placu przed Resursą,
- zniesienie ograniczenia godzin dostaw lub dostosowanie ich do godzin pracy (najczęściej od godz. 10:00 do godz. 18:00) lub wprowadzenie innego przedziału godzinowego.

Forma prototypowania

Użytkownicy ulicy wypowiadali się również na temat samej formy pracy, czyli użycia rozwiązań tymczasowych dotyczących malowania nawierzchni ulicy i małej architektury. Niebieskie pasy na posadzce budziły największą ciekawość przechodniów oraz często prowokowały do pytań o ich funkcję. Na początku rozmów ludzie sygnalizowali dezaprobatę dla tego rozwiązania,

podobnie jak dla użycia tanich materiałów i farb o czystej, jasnej barwie do wykonania ławek oraz donic. Przeważnie wynikało to z niezrozumienia idei projektu – wiele osób po usłyszeniu uzasadnienia takich działań zmieniało zdanie i rozpoczynało rozmowę o rozwiązaniach dotyczących zagospodarowania przestrzeni ulicy.

5.5. Warsztaty ewaluacyjne

W połowie testów odbyły się warsztaty, które służyły ocenie funkcjonowania prototypu. Wzięli w nich udział wyłącznie mieszkańcy ul. 3 Maja, w większości osoby obecne na wcześniejszych spotkaniach. Było to istotne dla projektu, ponieważ zapewniało możliwość porównania wniosków i weryfikacji obaw sprzed testów.

Wszyscy chwalili zmiany organizacji ruchu, zwłaszcza ograniczenie ruchu samochodowego i parkowania. Zauważyli, że w ten sposób wyeliminowane zostały wszystkie przypadki chwilowego postoju, kiedy kierowcy nie wyłączali silników i powodowali przez to niepotrzebną emisję spalin. Żadna z osób biorących udział w warsztatach nie zgłosiła postulatów o skorygowanie zaproponowanych rozwiązań komunikacyjnych. Warto dodać, że uczestnicy spotkania zauważyli, że nie spełniły się ich obawy dotyczące zatłoczenia przez parkujące samochody zaplecza ulicy, zwłaszcza ul. Paryskiej.

Osoby obecne na warsztatach wyraziły nadzieję, że czasowa organizacja ruchu zamieni się w rozwiązanie stałe. Dominował wśród nich pogląd, że przy uspokojeniu ruchu życie społeczne ulicy – zwłaszcza zabawy dzieci na placu przy fontannie – rozproszy się na cały jej obszar. Dodatkowo snuto wizję innych działań: ujednolicenia sztyldów, ustawienia mebli miejskich pozwalających mieszkańcom spotkać się i wypocząć. Rozmawiano także o organizacji działań animacyjnych, nawiązujących do tradycji i historii ulicy. Jako punkty, w których te ostatnie mogłyby się odbywać, uczestnicy spotkania wymienili dwa place: przy fontannie i przed budynkiem Resursy.

Zdjęcia nr 25–28. Warsztaty ewaluacyjne w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniu 19 października, fot. Marek Dziurkowski.

5.6. Spotkania z przedsiębiorcami

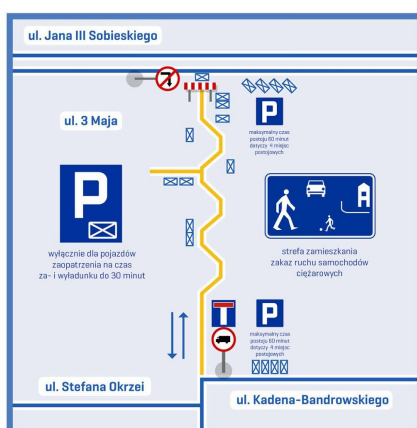
Ze względu na zgłaszane przez przedsiębiorców problemy z obsługą komunikacyjną lokali handlowych 9 listopada zorganizowano spotkanie dla prowadzących działalność gospodarczą na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego. Zaprezentowano wówczas wyniki badań transportowych i społecznych, które towarzyszyły testom, a także sprecyzowano, na czym polegają trudności związane z wdrożeniem czasowej organizacji ruchu. Kilkuosobowa reprezentacja przedsiębiorców obecnych na spotkaniu została zaproszona na rozmowę o sposobie rozwiązania zgłoszonych kwestii, która odbyła się 13 listopada. Wypracowano wówczas nowe zasady transportowe:

- dodatkowo wyesowany zostanie pas ruchu na ul. 3 Maja, żeby fizycznie utrudnić szybką jazdę, a przez to podnieść bezpieczeństwo ludzi poruszających się po tym terenie,
- zniesiony zostanie zakaz ruchu z wyłączeniami, a przez to również ograniczenia godzinowe w zakresie dostaw (oznakowanie zostanie przywrócone, jeżeli okaże się, że kierowcy nie stosują się do nowych regulacji),
- utrzymane zostaną: zakaz wjazdu samochodów ciężarowych, zakaz skrętu w prawo z ul. Sobieskiego i przez to również ruch dwukierunkowy, strefa zamieszkania, lokalizacja istniejących kopert dla pojazdów dostawczych oraz ograniczenie postoju do 30 minut,
- wydzielone zostaną dodatkowe koperty na drodze wewnętrznej w Pasażu Centrum,
- wydzielone zostaną miejsca postojowe z ograniczeniem czasu postoju do 60 minut.

Likwidacja zakazu ruchu pozwoli uprościć oznakowanie, ale niczego faktycznie nie zmieni, ponieważ znak strefy zamieszkania nadal będzie zakazywał parkowania w miejscach do tego nieprzeznaczonych (na ulicy nie będzie miejsc dla innych pojazdów niż dostawcze).

Zmiana organizacji ruchu ul. 3 Maja

Rysunek nr 6. Schemat zmiany organizacji ruchu, wprowadzonej w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej po zakończeniu prototypowania.

5.7. Warsztaty podsumowujące

Spotkanie zamykające okres testowania odbyło się 9 listopada. Przedstawiono wówczas założenia projektu przekształceń ulicy, polegającego na:

- zasadniczej przebudowie odcinka pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego w celu stworzenia miejsca z ograniczeniami dla ruchu samochodowego, wykorzystywanego głównie przez pieszych,
- urządzeniu placów miejskich pomiędzy ulicami: 3 Maja i Paryską oraz przy Resursie,
- zapewnieniu dojazdu do nieruchomości przy ul. 3 Maja od ulic sąsiednich – Sienkiewicza i Paryskiej,
- stworzeniu stref dostaw w formie miejsc postojowych wyznaczonych kopertą w Pasażu Centrum (z dojazdem od ul. Sienkiewicza) oraz przy ulicach: Sobieskiego, Paryskiej i Kadena-Bandrowskiego,
- zmianie porządku parkowania wzdłuż ul. 3 Maja na odcinku pomiędzy ulicami: Kadena-Bandrowskiego i Górniczą (wprowadzenie miejsc postojowych w układzie równoległym lub skośnym, a także zieleni).

W trakcie dyskusji rozmawiano o różnych wariantach wyposażenia i ukształtowania posadzki ul. 3 Maja oraz o przebudowie obu wymienionych placów. Ostatecznie wypracowano pomysł na zmianę ich funkcji. Zaproponowano, żeby plac przed Resursą stał się centralnym punktem ulicy, przeznaczonym do organizacji miejskich wydarzeń. Natomiast plac pomiędzy budynkami nr 3 i 5 będzie służył wyłącznie do wypoczynku wśród zieleni.

Zdjęcia nr 29 i 30. Warsztaty podsumowujące w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniu 9 listopada, fot. Marek Dziurkowski.

5.8. Obserwacje swobodne

W trakcie prac związanych z tworzeniem i konserwacją prototypu członkowie zespołu Żywej Ulicy obserwowali zachowania użytkowników ulicy i prowadzili z nimi spontaniczne rozmowy. Największe zainteresowanie działaniami wykazywały osoby starsze (w wieku 60 lat i więcej), które zgadywały, że mają do czynienia z działaniami artystycznymi. Pytały o przeznaczenie mebli, były też ciekawe, czy instalacja jest nowym, trwałym zagospodarowaniem. Chwaliły zamknięcie ulicy dla ruchu samochodowego oraz demontaż słupków. Ponadto wyrażały

poparcie dla utrzymania takiej organizacji. Zgłaszały również uwagi dotyczące ustawienia ławek – dwie osoby poprosiły o przesunięcie ich w miejsca, do których były przyzwyczajone, ponieważ wcześniej spotykały się w nich w większej grupie znajomych.

Równie duże było zaangażowanie dzieci: zarówno w dyskusję o obecnym funkcjonowaniu i przekształcaniach ulicy, jak i w kreatywne wykorzystanie elementów jej tymczasowego zagospodarowania (np. skakanie pomiędzy niebieskimi paskami). Pewien 10-letni chłopiec odwiedzał zespół projektowy kilkakrotnie, żeby najpierw opowiadać o tym, w jaki sposób korzysta z ulicy, a później o tym, jak wyobraża ją sobie w przyszłości. Wówczas dzielił się swoją bardzo bogatą wiedzą botaniczną i spostrzeżeniami na temat utrzymania roślin.

Zdjęcia nr 31–36. Prototyp na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniach 8, 10, 13 i 17 października, fot. Marek Dziurkowski.

Zdjęcie nr 37. Zabawa w skakanie po niebieskich pasach z młodymi mieszkańcami ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej, fot. Iga Kalbarczyk.

6. KAMPANIA INFORMACYJNA O PROJEKCIE

W trakcie projektu oprócz rozmów bezpośrednich prowadzono także inne działania służące informowaniu o postępie prac oraz wyjaśnieniu celu i specyfiki procesu. Głównym kanałem komunikacyjnym był fanpage Żywa Ulica / Livable Street prowadzony na portalu społecznościowym Facebook przez Fundację Napraw Sobie Miasto. Publikowane na nim wpisy były omówieniami idei prototypowania, jak i relacjami z wdrażania zmian na ul. 3 Maja.

Dodatkowo przygotowanych zostało 10 notatek prasowych, które zawierały na przykład sprawozdania z konsultacji lub warsztatów. Publikowane były na stronie internetowej Fabryki Pełnej Życia oraz na jej fanpage'u.

Informacje o Żywej Ulicy były dystrybuowane w formie ulotek podczas konsultacji społecznych oraz umieszczane na plakatach pozostawianych w lokalach i wieszanych w gablocie informacyjnej stojącej na ul. 3 Maja.

6.1. Media lokalne

Zespół Fundacji opracował ponadto materiały prasowe, które były przekazywane do mediów lokalnych, takich jak: Dziennik Zachodni, Dziennik Zachodni Plus, Twoje Zagłębie, Wyborcza.pl Sosnowiec, Polskie Radio Katowice, Eska Info Śląsk, Radio Piekary, Wiadomości Zagłębia, Onet Śląsk, Silesion.pl, TVS.pl oraz Śląskie – tu rozmawiamy. Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej publikował artykuły we własnej gazecie – Przeglądzie Dąbrowskim.

Lp.	Tytuł artykułu	Miejsce publikacji	Link	Data
1	„Projekt Żywa Ulica zawitał do Dąbrowy”	Wiadomości Zagłębia	http://bit.ly/2yzQJVw	13.09.2017 r.
2	„Dąbrowskie Wall Street czy promenada miejska?”	Śląskie – tu rozmawiamy	http://bit.ly/2mmCiCv	20.09.2017 r.
3	„Rewolucja na 3 Maja w Dąbrowie Górniczej! Ulica bez aut i słupków”	Dziennik Zachodni	http://bit.ly/2zCpRaM	20.09.2017 r.
4	„Dąbrowa Górnicza: ulica 3 Maja, zwana Wall Street lub Bankową, zmieni się nie do poznania”	Dziennik Zachodni Plus	http://bit.ly/2zWdoQb	21.09.2017 r.
5	„Planują, projektują, rozmawiają. Chcą ożywić główną ulicę miasta”	Twoje Zagłębie	http://bit.ly/2AHHiEU	27.09.2017 r.
6	„Ulica do przemiany”	Przegląd Dąbrowski	http://bit.ly/2AGeFrR	28.09.2017 r.

7	„Różowe kropki na ulicy. Co tu się dzieje?”	Silesion.pl	http://bit.ly/2zG8l3h	4.10.2017 r.
8	„Dąbrowa Górnicza zamyka dla ruchu jedną z najstarszych ulic w mieście”	Onet Śląsk	http://bit.ly/2jmtyet	4.10.2017 r.
9	„Mieszkańcy chcą naprawić sobie ulicę 3 Maja”	Wyborcza.pl Sosnowiec	http://bit.ly/2mpaqNY	5.10.2017 r.
10	„Dąbrowa Górnicza: próbują ożywić główną ulicę miasta”	Twoje Zagłębie	http://bit.ly/2zWKmzU	5.10.2017 r.
11	„Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej”	Polskie Radio Katowice	http://bit.ly/2yXidbT	5.10.2017 r.
12	„Rewolucja na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej. Mieszkańcy chcą mieć deptak”	Eska Info Śląsk	http://bit.ly/2yAJaOZ	5.10.2017 r.
13	„Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej”	Radio Piekary	http://bit.ly/2AH7S0X	5.10.2017 r.
14	„Dąbrowa Górnicza: Miasto robi eksperyment z ulicą 3 Maja. Co z niego wyjdzie?”	TVS.pl	http://bit.ly/2yYds1E	24.10.2017 r.
15	„Samochody na ulicę 3 Maja już nie wrócą, ale dąbrowski eksperyment trwa nadal”	Wyborcza.pl Sosnowiec	http://bit.ly/2iUtS03	27.10.2017 r.
16	„Miasto zamyka dla ruchu jedną z głównych ulic. Na stałe?”	Twoje Zagłębie	http://bit.ly/2zyjynO	30.10.2017 r.
17	„Ulica 3 Maja na progu zmian”	Przegląd Dąbrowski	http://bit.ly/2zM0epk	16.11.2017 r.

Tabela nr 7. Spis publikacji w mediach lokalnych na temat projektu Żywa Ulica. w Dąbrowie Górniczej.

Dodatkowo Telewizja Mieszkańców Dąbrowy Górniczej opublikowała 3 materiały na temat Żywej Ulicy⁸. Pierwsze nagranie zawierało wywiad z przedsiębiorcami, w którym postulowali przywrócenie poprzedniej organizacji ruchu. Kolejne pochodziło ze spotkania Zastępcy Prezydenta Miasta Damiana Rutkowskiego i urbanisty z Fundacji Pawła Jaworskiego z osobami prowadzącymi działalność gospodarczą przy ul. 3 Maja. Ostatnie nagranie zostało poświęcone podsumowaniu rozmów pomiędzy reprezentantami tej grupy, przedstawicielami Urzędu Miejskiego i wspomnianego projektanta.

⁸ Nagrania można znaleźć pod linkami: <http://bit.ly/2nef8yz>, <http://bit.ly/2Ai562x>, <http://bit.ly/2j175Rb>.

6.2. Plakaty i broszury informacyjne

Informacje na temat Żywej Ulicy rozpowszechniane były również na plakatach oraz ulotkach dystrybuowanych wśród przechodniów i osób mieszkających czy pracujących przy ul. 3 Maja. Poniżej znajdują się grafiki z kluczowymi datami w harmonogramie projektu oraz zmienioną organizacją ruchu.

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

zwykła ulica   Żywa Ulica

punkty konsultacyjne:	16.09, 19.10
warsztaty:	21.09, 28.09, 19.10
prototyp zagospodarowania ulicy:	5.10-27.10
podsumowanie:	09.11

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

zwykła ulica   Żywa Ulica

19.10.2017 [czwartek] i 27.10.2017 [piątek]

punkt konsultacyjny 11:00-17:00 ul. 3 Maja
warsztaty 17:00 Centrum Aktywności Obywatelskiej ul. Sienkiewicza 6a

Przyjdź i współdecyduj o przestrzeni swojej ulicy!
www.zywaulica.pl

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

zwykła ulica   Żywa Ulica

Przyjdź i współdecyduj o przestrzeni swojej ulicy!

spotkanie dla przedsiębiorców	
9.11 godz. 14:00	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej ul. 3 Maja 30
podsumowanie projektu	
9.11 godz. 17:00	Centrum Aktywności Obywatelskiej ul. Sienkiewicza 6a

www.zywaulica.pl

Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny 2014-2020

Rysunki nr 7–9. Plakaty informujące o terminach spotkań w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

SCHEMAT ZMIAN

LEGENDA

- ul. 3 Maja
- ul. Kadłuba-Bendrowskiego

zwykła ulica   Żywa Ulica

Przyjdź i współdecyduj o przestrzeni swojej ulicy!

ŻYWA ULICA DĄBROWA GÓRNICZA

Etapy zmian na ul. 3 Maja

Rozmowy z mieszkańcami i przedsiębiorcami
04.09-05.10

Warsztaty projektowe
21.09, 28.09, 19.10, 27.10

Zmiana organizacji ruchu i zagospodarowania ulicy
05.10

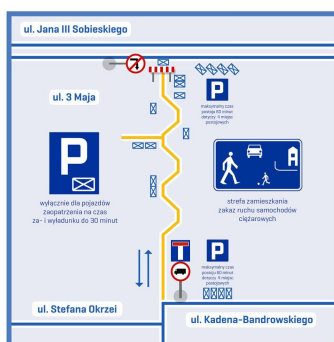
Badania i konsultacje
16.09, 06.10, 13.10, 19.10, 27.10

Projektowanie

Rysunki nr 10 i 11. Plakaty informujące o projekcie Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.

Zmiana organizacji ruchu ul. 3 Maja: 5–26 października 2017

Zmiana organizacji ruchu ul. 3 Maja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Polecenia Techniczna 2014–2020

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Polecenia Techniczna 2014–2020

Rysunki nr 12 i 13. Grafiki przedstawiające zmiany organizacji ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

6.3. Komentarze w portalu Facebook

Informacje o Żywej Ulicy publikowane na portalu społecznościowym Facebook budziły wśród internautów żywe zainteresowanie. Pod postami udostępnianymi na fanpage'u projektu, Fabryki Pełnej Życia oraz w grupie Dąbrowa Górnicza News pojawiały się komentarze, które często przechodziły w dyskusję między różnymi użytkownikami.

Reakcje internautów były monitorowane i zbierane przez zespół Fundacji przez cały czas działań na ul. 3 Maja. Poniżej przedstawiono podsumowanie komentarzy.

Tematyka wpisów

Jednym z najczęściej komentowanych w internecie aspektów projektu było ograniczenie godzin dostaw towarów do sklepów. Wiele osób, głównie przedsiębiorców, wskazywało na liczne utrudnienia wynikające z wprowadzonych ograniczeń. Z drugiej strony niektórzy autorzy komentarzy twierdzili, że ustalone godziny dostaw gwarantują większe bezpieczeństwo na ulicy, a właściciele sklepów powinni „poinformować dostawcę o tych uwarunkowaniach, a nie obrażać się”⁹. Wypowiedzi internautów dotyczące wprowadzenia ograniczeń dla ruchu samochodów były natomiast w większości pozytywne.

Poruszenie wśród użytkowników Facebooka wywołało również opublikowanie w grupie Dąbrowa Górnicza News wspomnianego wcześniej wywiadu z przedsiębiorcami, nagrany przez Telewizję Mieszkańców Dąbrowy Górniczej. Niektórzy członkowie grupy uznali materiał za nierzetelny i stronniczy. Pod nagraniem pojawiły się także krytyczne komentarze na temat godzin dostaw, trwałości i estetyki wprowadzonych mebli miejskich oraz kwestii finansowania projektu.

⁹ Źródło: grupa Dąbrowa Górnicza News na portalu Facebook, wpis z dnia 21 października 2017 r.

Reakcje i komentarze internautów

Liczba reakcji na posty na fanpage Żywa Ulica / Livable Street

Diagram nr 18. Reakcje na posty udostępniane przez fanpage Żywa Ulica / Livable Street.

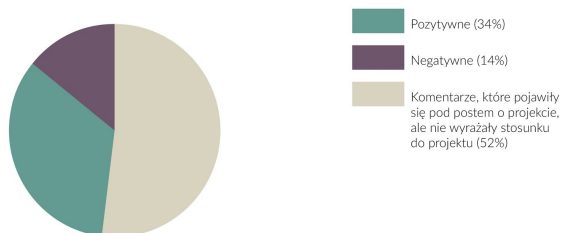
Liczba reakcji na posty na profilu Żywa Ulica / Livable Street w okresie od 4 września do 7 listopada wahała się pomiędzy 8 a 121, przy czym średnio było to 36 przy średnim zasięgu 3 000 osób. Najwięcej reakcji wzbudziły informacje o malowaniu nawierzchni i konsultacjach. Duże zainteresowanie towarzyszyło wpisom o przełomowych wydarzeniach w projekcie lub o jego założeniach. Na wspomnianym profilu umieszczono również post w języku angielskim na temat idei Żywej Ulicy, który został udostępniony 105 razy, co przełożyło się na zasięg 34 471 osób z całego świata.

W przypadku komentarzy można zauważyć ich duże zróżnicowanie ze względu na wydźwięk emocjonalny. Na profilach Żywa Ulica / Livable Street i Fabryka Pełna Życia pojawiła się zbliżona liczba komentarzy pozytywnych i negatywnych.

Żywa Ulica / Livable Street

Dąbrowa Górnicza - profil oficjalny

Fabryka Pełna Życia

Diagramy nr 19–21. Komentarze na portalu społecznościowym Facebook na temat projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w podziale ze względu na wydźwięk emocjonalny.

7. KONCEPCJA PRZEKSZTAŁCEŃ

7.1. Synteza wniosków z badań

Docelowe zmiany urbanistyczne i komunikacyjne na ul. 3 Maja powinny wpisywać się w ramy ustalone w obowiązującym planie miejscowym. Na podstawie przeprowadzonych badań transportowych można prognozować, że wskazane w przywołanym dokumencie rozwiązanie, polegające na ograniczeniu ruchu samochodowego na odcinku pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego, spowoduje wyraźny wzrost ruchu pieszego w tym miejscu w dzień powszedni.

Przebudowę ulicy w kierunku, który był testowany w październiku 2017 r., akceptuje zdecydowana większość użytkowników ul. 3 Maja. W projektach architektonicznym i organizacji ruchu należy jednak rozwiązać problemy zgłoszone przez przedsiębiorców oraz pracowników usług. Są to przede wszystkim kwestie dotyczące: godzin dostaw, lokalizacji miejsc postojowych dla samochodów dostawczych i ich dojazdu do poszczególnych sklepów.

Wizja docelowych przekształceń powinna uwzględniać zagospodarowanie placów pomiędzy budynkami przy ul. 3 Maja 3 i 5 oraz przed Resursą. Pierwszy z nich jest otoczony blokami mieszkalnymi wielorodzinnymi, dlatego powinien służyć do spokojnej rekreacji. Drugi teren – ze względu na jego wielkość i walory historyczne – może być miejscem dla wydarzeń animacyjnych. Trzecim obszarem, który w przyszłości może być w specjalny sposób wykorzystywany, jest przecięcie ul. 3 Maja z ciągiem pieszym pomiędzy ulicami: Paryską i Sienkiewicza na wysokości Pasażu Centrum. Jak wynika z rozmów z mieszkańcami, jest to teren, który skupia największą liczbę osób przechodzących przez badaną ulicę.

7.2. Idea zmian – pierwszy woonerf w regionie

Rysunek nr 14. Idea docelowych zmian urbanistycznych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego zostanie zrealizowany pierwszy w regionie woonerf – rozwiązanie urbanistyczne charakteryzujące się wysokim poziomem bezpieczeństwa ruchu oraz walorami estetycznymi i użytkowymi. Miejsce to zapewni dostęp samochodowy w niezbędnym zakresie, jednak ruch pieszy będzie traktowany priorytetowo. Dodatkowym wyróżnikiem tego terenu będzie infrastruktura rekreacyjna dla mieszkańców. Wprowadzenie woonerfu będzie wiązało się ze zmianą parkowania na dalszym odcinku ul. 3 Maja, przeznaczonym w planie miejscowym pod drogę lokalną.

Zaproponowana koncepcja realizuje następujące wartości:

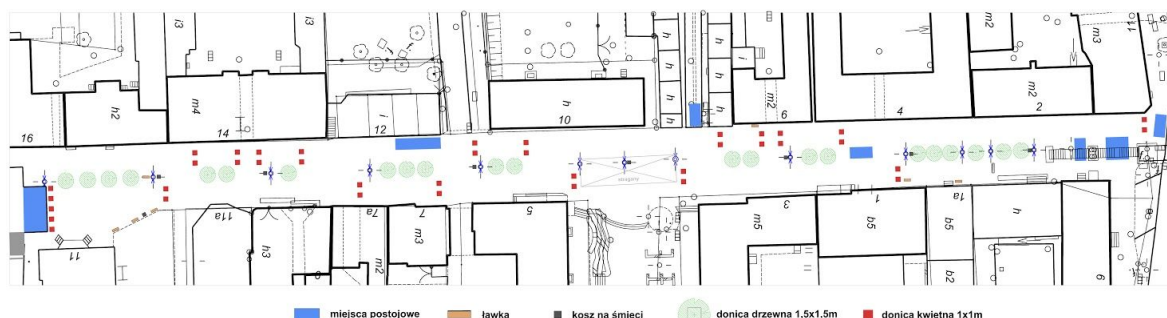
- ekologiczne, ponieważ zawiera rozwiązania wpływające korzystnie na funkcjonowanie środowiska (usprawnienie gospodarki wodami opadowymi, ograniczenie zjawiska „wyspy ciepła”),
- funkcjonalne, gdyż umożliwia elastyczne dostosowywanie zagospodarowania ulicy do zmieniających się funkcji lokali położonych w parterach budynków,
- ekonomiczne, ze względu na ograniczenie konieczności przebudowy ulicy w opisanej powyżej sytuacji.

7.3. Projekt czasowego zagospodarowania w 2018 r.

Ze względu na odległość w czasie zamknięcia procesu prototypowania i realizacji docelowego projektu architektonicznego zaproponowano wdrożenie zmian tymczasowych w 2018 r. Takie działanie ma na celu:

- podniesienie jakości zagospodarowania i funkcjonowania ulicy w okresie oczekiwania na przyszłe przekształcenia,
- fizyczne ograniczenie możliwości szybkiego poruszania się samochodem.

Zmiany zostaną wykonane z użyciem trwałych i mobilnych mebli miejskich, bez konieczności wymiany nawierzchni i przebudowy infrastruktury podziemnej. Z tego powodu nie będą wymagały przygotowania dokumentacji budowlanej.

Rysunek nr 15. Propozycja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w 2018 r.

Przykładowe elementy, służące do umebrowania ulicy, zaprezentowano poniżej.

Zdjęcia nr 38–40. Przykładowy zestaw do umebrowania ulicy – elementy firmy Fulco.

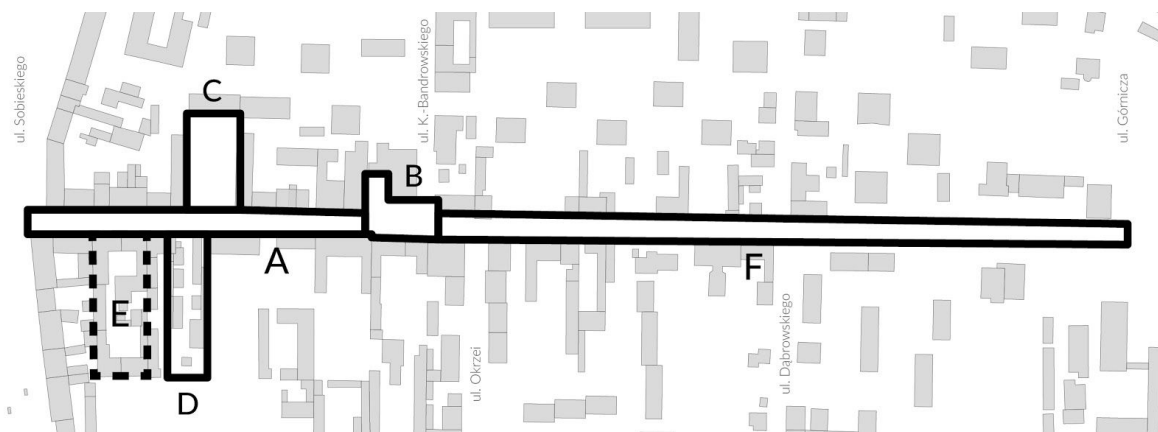

Zdjęcia nr 41–43. Przykładowy zestaw do umebrowania ulicy – elementy firmy mmcite.

7.4. Koncepcja przebudowy docelowej

Koncepcja przebudowy ulicy w kształcie docelowym zawiera rozwiązania przestrzenne dla:

- A) woonerfu na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena–Bandrowskiego,
- B) placu miejskiego przed Resursą,
- C) parku kieszonkowego pomiędzy budynkami przy ul. 3 Maja 3 i 5,
- D) Pasażu Centrum,
- E) podwórka usługowego przy ul. 3 Maja 4,
- F) drogi lokalnej na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Kadena–Bandrowskiego i Górniczą,
- G) elewacji wybranych budynków (nr 14 i 16).

Rysunek nr 16. Schemat docelowych zmian urbanistycznych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i w jej otoczeniu.

Propozycje architektoniczne zostały poniżej opisane, zilustrowane oraz przeanalizowane pod względem wyzwań i zagrożeń, które mogą wiązać się z ich realizacją.

Rysunek nr 17. Koncepcja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej – idea.

Rysunek nr 18. Koncepcja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej – widok ogólny.

Woonerf na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Sobieskiego i Kadena-Bandrowskiego

Idea

Na całym odcinku ulicy utrzymana zostanie zmieniona organizacja ruchu, wprowadzona oznakowaniem zakazu wjazdu od strony ul. Sobieskiego oraz strefy zamieszkania. Nawierzchnia tego terenu będzie wymieniona, a pośrodku ulicy pojawią się „zielone wyspy”, czyli trawniki z drzewami w szpalerze.

Pas jezdny zostanie wyesowany w celu fizycznego wymuszenia zmniejszenia prędkości samochodów, poprawy bezpieczeństwa pieszych oraz wydzielenia przestrzeni o funkcji rekreacyjnej i wypoczynkowej. Odcinek pomiędzy budynkami przy ul. 3 Maja 3 i 5 pozostanie pusty, ponieważ będzie przeznaczony do realizacji wydarzeń animacyjnych i handlu ulicznego.

Meble miejskie zostaną umieszczone na wspomnianych „zielonych wyspach”. Będą trwałe i mobilne, dlatego aranżację ulicy będzie można przekształcić po zmianie jej funkcji. Przestrzeń będzie oświetlona przez słupy umieszczone w części pieszej (latarnie) i na trawnikach. W sąsiedztwie obiektów zabytkowych zainstalowane zostaną tablice informujące o ich historii i wartościach.

Rysunek nr 19. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – idea.

Rysunek nr 20. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – widok ogólny.

Rysunek nr 21. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – widok z perspektywy człowieka.

Wyzwania i zagrożenia

W trakcie tworzenia projektu budowlanego należy uwzględnić przebieg uzbrojenia podziemnego; realizacja szpaleru drzew wsadzonych do ziemi może wiązać się z wykonaniem przekładek. Ponadto urządzenie zaproponowanego układu ulicy jest zależne od rozwiązania problemu parkowania samochodów dostawczych w okolicy. W niniejszej koncepcji zaproponowano wydzielenie w tym celu miejsc przy ul. Sobieskiego (jedno), ul. Paryskiej

(jedno), ul. Kadena–Bandrowskiego (jedno) oraz w Pasażu Centrum (dwa, dostępne od strony ul. Sienkiewicza).

Plac miejski przed Resursą

Idea

Po przebudowie plac stanie się najważniejszym miejscem na ul. 3 Maja. Na co dzień może być wykorzystywany rekreacyjnie przez mieszkańców sąsiadujących terenów. Okazjonalnie będzie natomiast służył do organizowania wydarzeń animacyjnych. W związku z tym:

- pas ruchu samochodowego zostanie przesunięty w stronę budynków przy parzystej stronie ulicy, a przez to powiększy się przestrzeń pieszka, w której na czas trwania wydarzeń kulturalnych może być rozstawiona scena,
- wprowadzony zostanie szpaler drzew oddzielający zasadniczą część placu od pasa jezdni,
- skwer pomiędzy budynkami przy ul. 3 Maja 11 i 11a zostanie częściowo utwardzony, pojawią się na nim meble miejskie.

Rysunek nr 22. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – idea.

Rysunek nr 23. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – widok ogólny.

Rysunek nr 24. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – widok z perspektywy człowieka.

Wyzwania i zagrożenia

W trakcie prototypowania część kierowców zwracała uwagę na trudności z włączaniem się do ruchu wynikające z geometrii wlotu, czyli odgięcia pasa jezdni w stronę parzystej strony ulicy. Jego ewentualne wyprostowanie przekierowałoby auta bliżej środka placu, a przez to ograniczyło i tak niewielką powierzchnię przeznaczoną dla pieszych. Największym zagrożeniem dla funkcjonowania placu jest więc ukształtowanie skrzyżowania ulic: 3 Maja

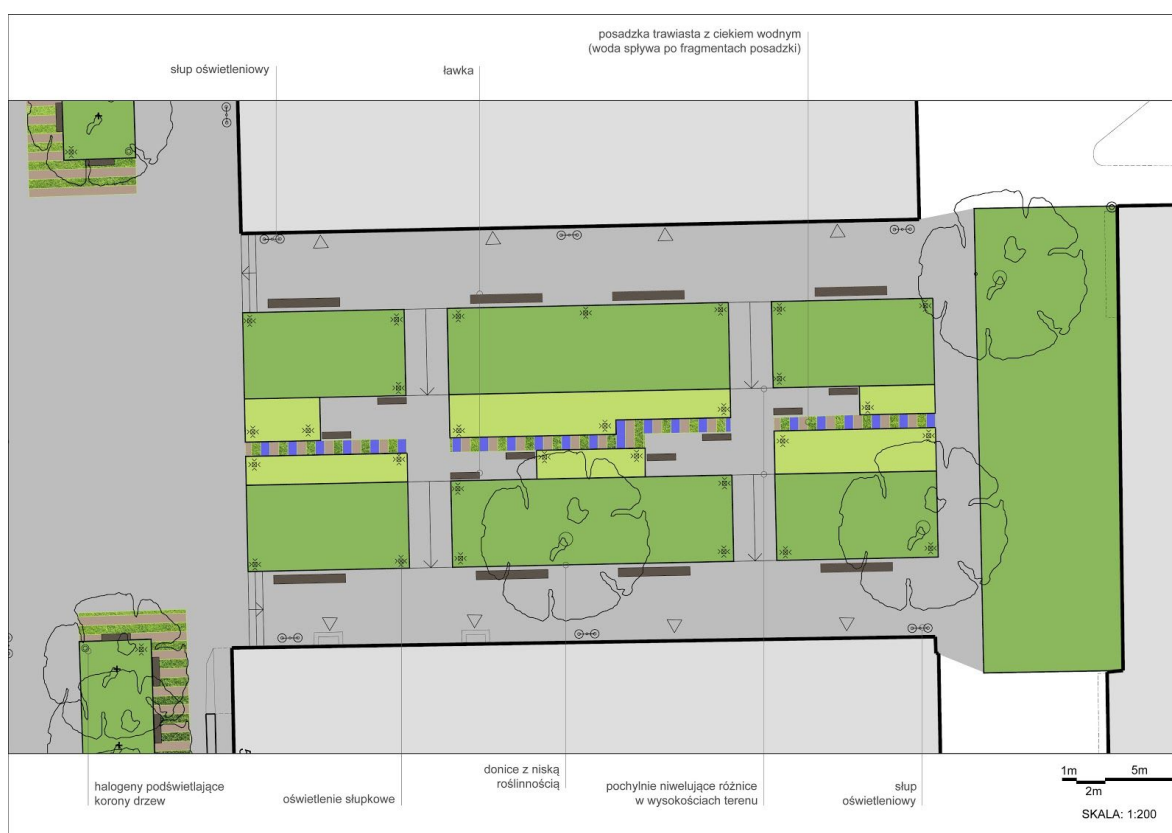
i Kadena-Bandrowskiego w sposób niezgodny z niniejszą koncepcją architektoniczną, czyli w formie podporządkowanej płynności ruchu samochodowego.

Park kieszonkowy pomiędzy budynkami przy ul. 3 Maja 3 i 5

Idea

Dzięki przekształceniu w park kieszonkowy plac zyska nową funkcję. W jego centrum powstaną donice na niską roślinność, a każda z nich będzie przecięta dwoma przejściami pomiędzy budynkami nr 3 i 5. Nawierzchnia chodników położonych bezpośrednio przy tych obiektach zostanie wymieniona.

Istniejąca fontanna w formie rzeźby zostanie zastąpiona przez sztuczny ciek, wkomponowany w donice.

Rysunek nr 25. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – idea.

Rysunek nr 26. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – widok ogólny.

Rysunek nr 27. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – widok z perspektywy człowieka.

Wyzwania i zagrożenia

Przed przeprowadzeniem inwestycji konieczne jest uregulowanie stanu własnościowego gruntów (dot. fragmentu działki ewidencyjnej nr 143, która stanowi własność Skarbu Państwa i właścicieli wyodrębnionych lokali oraz jest w użytkowaniu wieczystym Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń w Bytomiu).

Pasaż Centrum

Idea

Pasaż zachowa swoją funkcję handlową. Jego rozbudowa będzie służyła rozwiązaniu problemu dostaw, który był szeroko omawiany w trakcie spotkań z przedsiębiorcami. Równocześnie uporządkowane zostanie jego otoczenie. W związku z tym:

- pasaż zostanie przedłużony do drogi wewnętrznej wokół budynku przy ul. Sienkiewicza 7, w śladzie zbliżonym do istniejącej ścieżki, przy czym ruch na stworzonym w ten sposób połączeniu zostanie ograniczony do samochodów dostawczych,
- wjazd do pasażu od strony ul. 3 Maja zostanie zamknięty,
- miejsca postojowe dla samochodów dostawczych powstaną w bliskim sąsiedztwie pawilonów handlowych,
- teren sportowy zostanie odnowiony.

Wyzwania i zagrożenia

Ze względu na obecne zagospodarowanie budowa połączenia Pasażu Centrum z drogą wewnętrzną wymaga uruchomienia procedury określonej w przepisach ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (tzw. specustawa drogowa).

Dodatkowym wyzwaniem będzie egzekwowanie ograniczeń dostępu do pasażu samochodów innych niż dostawcze.

Podwórko usługowe przy ul. 3 Maja 4

Idea

Podwórko ma niewielką powierzchnię, choć jest miejscem wspólnie użytkowanym przez mieszkańców otaczających budynków, przedsiębiorców i klientów usług zlokalizowanych w parterach. Z tego powodu przyjęto, że jego ewentualna przebudowa powinna polegać wyłącznie na uporządkowaniu istniejącego zagospodarowania. W związku z tym projekt zakłada wyznaczenie lokalizacji miejsc postojowych i wiaty śmietnikowej, a także wprowadzenie zieleni niskiej oraz mebli miejskich.

Wyzwania i zagrożenia

Nieruchomość, na której położone jest podwórko, stanowi własność osób fizycznych, dlatego to one będą decydowały o jego przyszłej przebudowie.

Wyznaczone miejsca postojowe mogą okazać się niewystarczające ze względu na przepisy techniczne, liczbę użytkowników i przekształcenia samej ul. 3 Maja.

Droga lokalna na odcinku ul. 3 Maja pomiędzy ulicami: Kadena–Bandrowskiego i Górniczą

Idea

Zgodnie z ustaleniami planu miejscowego wskazany odcinek ulicy będzie drogą klasy lokalnej. Jezdnia zostanie wyesowana w związku z wprowadzeniem zieleni oraz zgrupowań miejsc

postojowych w układzie równoległym i skośnym. Ogólnodostępne miejsca zlokalizowane w liniach rozgraniczających drogi będą stanowiły zaplecze parkingowe dla woonerfu.

Wyzwania i zagrożenia

Na omawianym odcinku znajdują się obecnie drzewa, których korzenie uszkadzają chodniki. W związku z tym konieczne jest ich przesadzenie. Utworzenie miejsca w obrębie ulicy, w którym będą mogły rosnąć bez kolizji z infrastrukturą, będzie wiązało się z ograniczeniem liczby miejsc postojowych. Obecnie na jezdni parkuje maksymalnie około 47–50 samochodów, po zmianach dostępnych będzie 37 miejsc.

Estetyka elewacji

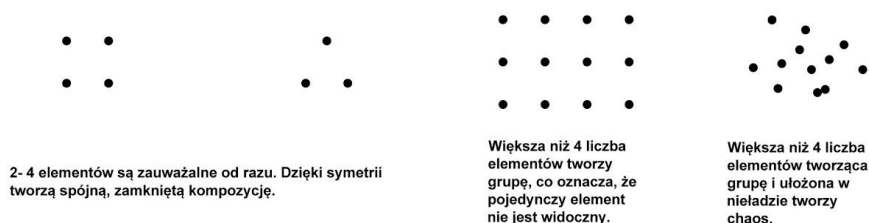
Kwestiami poruszonymi w trakcie konsultacji były chaos informacyjny i niska jakość estetyczna ulicy. W związku z tym przygotowano wytyczne do projektowania witryn oraz nośników reklamowych¹⁰. Poniżej przedstawiono zasady ogólne oraz przykład ich zastosowania.

Zasady projektowania witryn

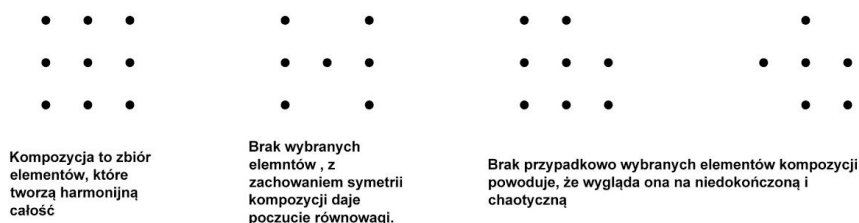
a) forma i tło

b) liczba elementów

c) kompozycja i symetria

¹⁰ Wytyczne przygotowane są na podstawie *Księgi standardów ulicy Piotrkowskiej. Zasady kształtowania frontów lokali usługowych*, Urząd Miasta Łodzi, Łódź 2014.

d) rozwiązania materiałowe:

- stolarka aluminiowa, drewniana, drewniana ozdobna – z wyłączeniem tworzywa PCV,
- szyldy z pleksi bezbarwnej, w formie naklejki na folii, laminatu grawerskiego, liter grawerowanych laserowo,
- litery przestrzenne ze styroduru, diabondu, tworzywa PCV – z wyłączeniem kasetonów reklamowych,
- naklejki na szkleniu wykonane z folii szronionej,
- semafony na podkonstrukcji z metaloplastyki i tłem z pleksi.

Zasady rozmieszczania reklam

Przykładowe nośniki reklamowe

Reklama na szkle

Litery przestrzenne

Szyld semaforowy

Gablota wisząca

Stojak na menu

Szyld

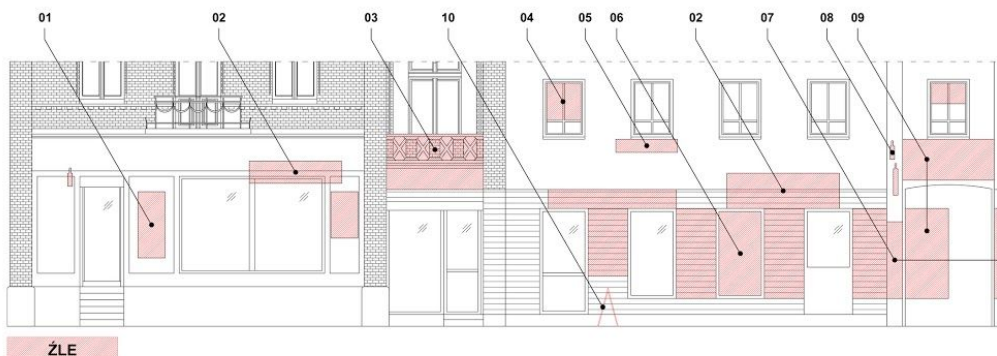
Markiza

Główne zasady rozmieszczania elementów reklamowych:

- Umieszczaj elementy reklamowe tylko w pasie reklamowym lub na szkle witryny.
- Stosuj litery przestrzenne zamiast reklam kasetonowych, które dominują na elewacji.
- Stosuj 2-3 elementów reklamowych.
- Zadbaj o oświetlenie wewnętrzne witryny, żeby Twoje produkty były najlepszą reklamą lokalu.
- Utrzymuj swoją witrynę w należytym porządku.

01. Nie zasłaniaj reklamą elewacji budynku.
02. Nie umieszczaj reklamy na styku witryny i ściany budynku.
03. Nie zasłaniaj detalu architektonicznego elewacji reklamą.
04. Nie zasłaniaj reklamą elementów stolarki okiennej.
05. Nie stosuj reklamy większej niż szerokość witryny lub okna.

06. Nie zasłaniaj całego szklenia witryny reklamą.
07. Nie montuj reklamy asymetrycznie.
08. Nie montuj szyldów semaforowych w przypadkowych miejscach na elewacji.
09. Nie stosuj reklamy bezpośrednio nad oraz w przejściu i bramie.
10. Nie stosuj kociołków reklamowych.

ŻLE

1. Reklama na szkle

- Umieszczaj na witrynie centralnie lub w pasie dolnym.
- Maksymalna powierzchnia wykłeki to 8% szklenia.
- Godziny otwarcia umieszczaj centralnie na drzwiach w formie wykłeki lub tabliczki umieszczonej od wewnątrz lokalu.

2. Litery przestrzenne

- Umieszczaj wyłącznie w pasie reklamowym centralnie nad witryną.
- Jeżeli wysokość pasa jest mniejsza niż 30cm zastosuj naklejkę na szkle.

3. Szyldy semaforowe - semafor

- Umieszczaj w poziomie pasa reklamowego min. 20cm od krawędzi witryny.
- Stosuj tylko jeden semafor na lokal.
- Umieszczaj semafor od zewnętrznej strony witryny.

4. Gablota wisząca

- Stosuj tylko dla lokali gastronomicznych do prezentacji menu.
- Gablotę wieszaj na elewacji nie zasłaniającej detali architektonicznych.

5. Stojak na menu

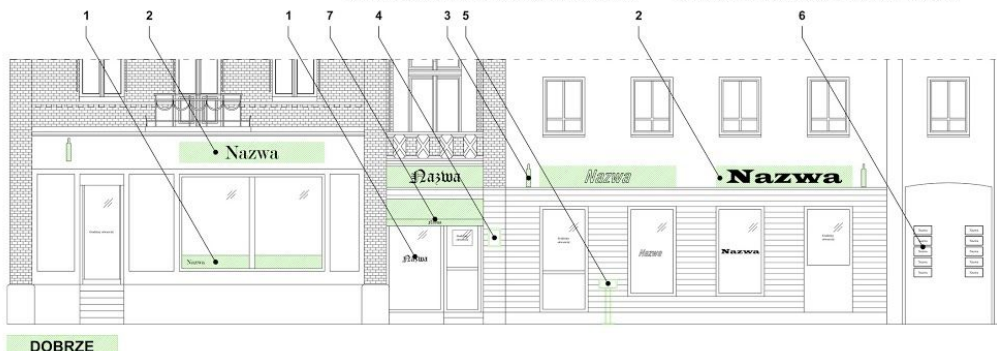
- Stosuj tylko dla lokali gastronomicznych.
- Obowiązuje jeden stojak dla jednego lokalu gastronomicznego.

6. Szyld

- Montuj symetrycznie po obydwu stronach prześwitu bramy.
- Dla każdego lokalu w podwórku obowiązuje jeden szyld.
- Pamiętaj, że szyldy stanowią kompozycję - powinny mieć taką samą szerokość, wysokość i długość. Odstępy pomiędzy szyldami powinny być jednakowe.
- Jeżeli szerokość elementu elewacji, do którego chcesz przymocować szyld jest większy niż 40cm, umieść szyld wewnątrz przejścia na ścianie.

7. Markiza

- Logo i nazwę umieszczaj tylko na lambreklinie.
- Pamiętaj! Nie umieszczaj logo ani nazwy lokalu na markizie!

DOBRZE

Rysunek nr 28. Zasady projektowania witryn na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

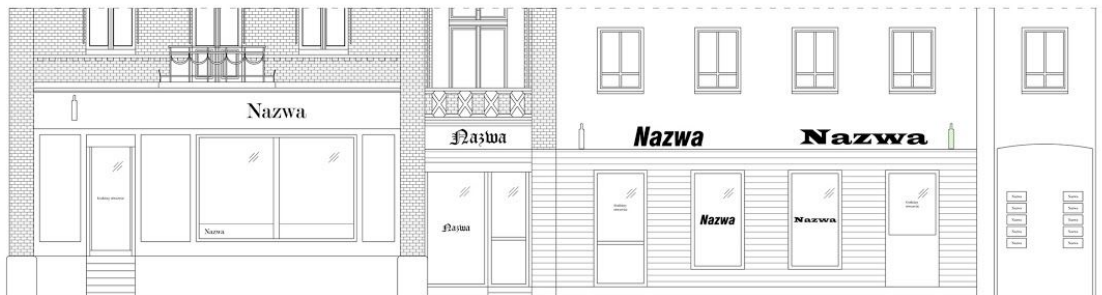
Trzy kroki do zmiany estetyki elewacji

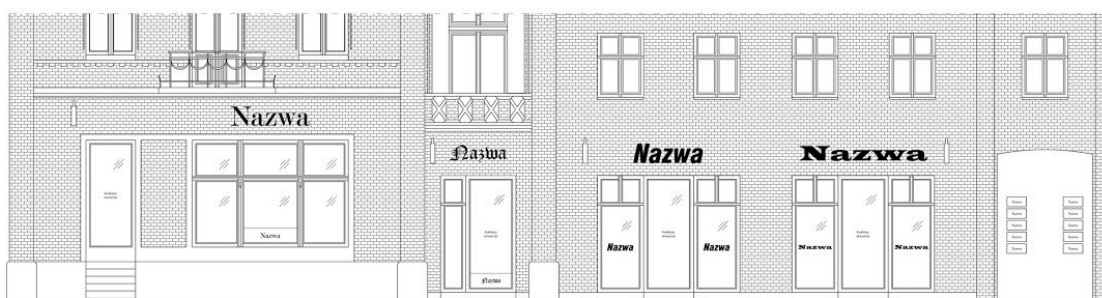
STAN OBECNY

1 KROK: USUNIĘCIE NADMIARU REKLAM Z ELEWACJI

2 KROK: WYMIANA NOŚNIKÓW REKLAMOWYCH

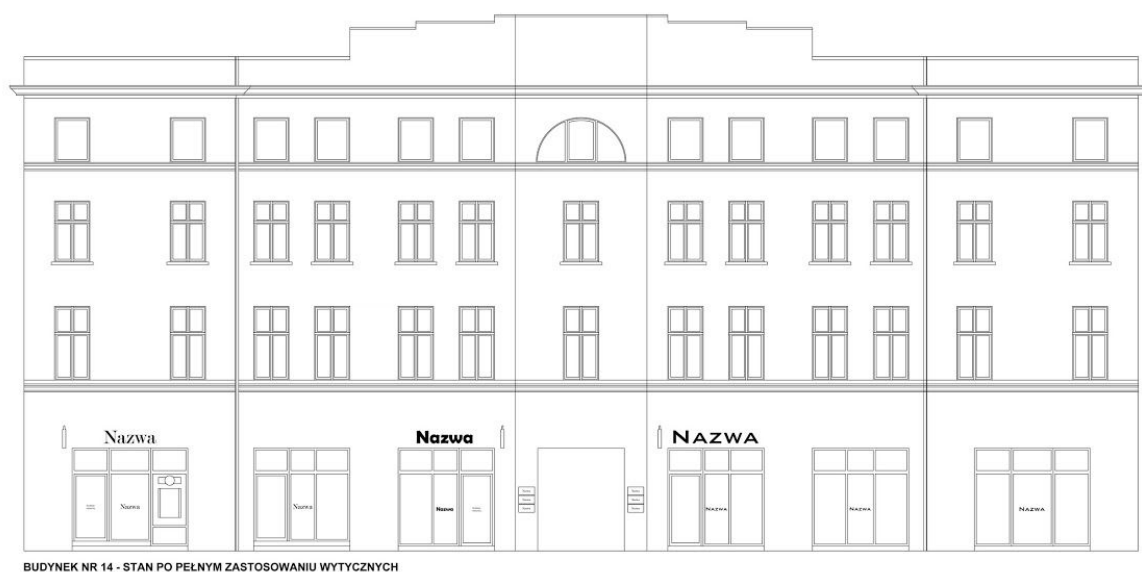

3 KROK: WYMIANA CAŁYCH WITRYN

Rysunek nr 29. Trzy kroki do zmiany estetyki elewacji budynków położonych przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.

Zastosowanie wytycznych na przykładzie budynków nr 14 i 16

Rysunek nr 30. Zastosowanie wytycznych dotyczących zmiany estetyki elewacji na przykładzie budynku położonego przy ul. 3 Maja 14 w Dąbrowie Górniczej.

BUDYNEK NR 16 - STAN OBECNY

BUDYNEK NR 16 - STAN PO PEŁNYM ZASTOSOWANIU WYTTCZNYCH

Rysunek nr 31. Zastosowanie wytycznych dotyczących zmiany estetyki elewacji na przykładzie budynku przy ul. 3 Maja 16 w Dąbrowie Górniczej.

7.5. Narzędzia organizacyjne

Zmiany w przestrzeni ul. 3 Maja mogą być wywoływane i wspierane również narzędziami nieinwestycyjnymi, którymi dysponuje samorząd. W szczególności dotyczy to pobudzania inicjatywy prywatnych właścicieli budynków w zakresie dbania o stan elewacji oraz działań przedsiębiorców, chcących wykorzystać pas drogowy do celów handlowych.

Zwolnienie z podatku od nieruchomości

Przepisy prawne Uchwały Nr XXXIII/704/2017 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków położonych bezpośrednio w priorytetowych obszarach rewitalizacji miasta Dąbrowa Górnicza, wybudowanych do roku 1975, w których wykonano prace służące poprawie estetyki budynków na zewnątrz powinny być promowane wśród właścicieli i zarządców nieruchomości położonych przy ul. 3 Maja. Wsparciem mogą być objęte roboty realizowane do dnia 30 listopada 2022 r. przez wskazane osoby, a polegające na:

- wykonaniu lub odnowieniu całości lub części elewacji,
- wymianie lub naprawie całości lub części pokrycia dachowego,
- wymianie lub renowacji zewnętrznej stolarki okiennej i drzwiowej,
- wymianie detalu architektonicznego na zewnątrz,
- ociepleniu całości lub części ścian zewnętrznych budynku.

Zwolnienie przysługuje do wysokości poniesionych kosztów kwalifikowanych (w przypadku budynków lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej do 50%), na okres nie dłuższy niż 5 lat.

Opłaty za zajęcie pasa drogowego

Wysokość opłat za zajęcie pasa drogowego i sposób ich pobierania reguluje obecnie Uchwała Nr XXXV/680/04 Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie ustalenia dla dróg, których zarządcą jest Prezydent Miasta, wysokości stawek opłaty za zajmowanie pasa drogowego w celu, umieszczenia urządzeń i obiektów nie związanych z funkcjonowaniem dróg oraz reklam z późn. zm. W celu stworzenia preferencyjnych warunków dla określonego typu działalności można dokonać aktualizacji wspomnianej uchwały i zróżnicować wysokość stawek ze względu na rodzaj zajęcia pasa drogowego oraz rodzaj urządzenia lub obiektu budowlanego umieszczanego w pasie drogowym¹¹. W tym momencie akt nie zawiera takiego rozdzielenia.

Wsparcie przedsiębiorców

Współpraca z przedsiębiorcami może przyjąć również formę wspierania ich działań związanych z podnoszeniem atrakcyjności własnych lokali. Przykładem takiego działania o charakterze rewitalizacyjnym jest konkurs „Kreatywne przemiany”, realizowany zgodnie z Zarządzeniem

---

¹¹ Taką możliwość określa wprost art. 40 ust. 9 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych. Przykładowo taki podział uwzględniony jest w Uchwale Nr XXXI/666/2004 Rady miasta stołecznego Warszawy z dnia 27 maja 2004 roku w sprawie wysokości stawek opłat za zajęcie pasa drogowego dróg publicznych na obszarze m.st. Warszawy, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych z późn. zm.

nr 49/5/2017 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 15 maja 2017 r. Nagrodą główną jest opracowanie zmiany wnętrza lokalu, witryny i szyldów reklamowych wspólnie z animatorem, projektantem wnętrz i pracownikiem robót wykończeniowych. Na takie działania przeznaczona jest kwota około 15 000 zł. Uczestnicy są wybierani na podstawie przygotowanej wcześniej strategii firmy obejmującej m.in. opis działalności, przedstawienia jej silnych stron, celów i konkretnych działań, które służą do ich osiągnięcia.

W pierwszej edycji zgłosiło się pięć podmiotów z ul. Lubartowskiej, która kiedyś pełniła rolę jednej z głównych ulic handlowych miasta. Nagrodzonych zostało dwóch przedsiębiorców, prowadzących wypożyczalnię strojów i sprzedaż kosmetyków oraz sklep z bielizną i ubraniami. Zmiany zostały już co prawda zrealizowane, jednak jest jeszcze za wcześnie na ocenę ich długofalowego efektu¹².

Zaangażowanie organizacji pozarządowych

Partnerami samorządu we wdrażaniu zmian w przestrzeni publicznej ulicy powiązanych z rewitalizacją mogą być organizacje pozarządowe. Przykładem takiej współpracy jest festiwal Otwarta Żąbkowska w Warszawie, realizowany co roku w okresie wakacyjnym przez Teatr Powszechny (instytucja miejska) wspólnie z fundacjami i stowarzyszeniami.

W 2017 r. na ul. Żąbkowskiej w dzielnicy Praga-Północ prowadzone były działania animacyjne, kulturalne i architektoniczne. Odbывało się to przy wsparciu finansowym udzielonym w ramach Zintegrowanego Programu Rewitalizacji m. st. Warszawy do 2022 r. Część podmiotów współorganizujących festiwal zostało wyróżnionych w konkursie. Ich działania dotyczyły artystycznych inicjatyw podwórkowych, wydarzeń sportowych oraz prototypowania mebli miejskich.

7.6. Struktura zarządzania przekształceniami

Biorąc pod uwagę doświadczenia związane z realizacją Żywej Ulicy i stopień skomplikowania koncepcji przebudowy ul. 3 Maja (regulacja kwestii własnościowych, ryzyko pojawienia się konfliktów, wieloletnia perspektywa wdrożenia) skuteczne zarządzanie jego realizacją wymaga powołania w obrębie urzędu:

- zespołu sterującego, skupionego wokół resortowego Zastępcy Prezydenta Miasta i Zespołu ds. realizacji projektu Fabryka Pełna Życia, który będzie podejmował decyzje strategiczne i kierował działaniami zespołu koordynacyjnego (alternatywnie – przekazania tych zadań do spółki miejskiej, powołanej w celu zarządzania projektami rewitalizacyjnymi),
- zespołu koordynacyjnego, złożonego z przedstawicieli kluczowych dla projektu wydziałów lub kierowników jednostek, w szczególności: Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, Wydziału Komunikacji i Drogownictwa oraz Straży Miejskiej, Wydziału Inwestycji Miejskich, Wydziału Gospodarki Nieruchomościami, Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Wydziału Urbanistyki i Architektury.

---

¹² Działania prowadzone na ul. Lubartowskiej to interesujący punkt odniesienia, ponieważ są częścią procesu realizowanego od dłuższego czasu (np. święto ulicy realizowane we współpracy przedsiębiorców lokalnych i Urzędu Miasta Lublin w 2016 r.).

Dodatkowo, w celu łączenia perspektyw różnych użytkowników ulicy oraz przygotowania się do zmiany jej funkcji, zespół koordynacyjny powinien współpracować z przedsiębiorcami, mieszkańcami i instytucjami publicznymi związanymi z ul. 3 Maja, np. w formule Rady Ulicy. Taka grupa powinna być włączona w proces tworzenia dokumentacji budowlanej oraz realizacji inwestycji, w tym w bieżące konsultowanie ewentualnych zmian w planie zarządzania i projekcie, a także rozwiązywanie problemów o charakterze sąsiedzkim (wypracowywanie zasad dotyczących funkcjonowania ulicy i monitorowanie ich przestrzegania itd.).

8. SPISY

Zdjęcia

- Zdjęcia nr 1 i 2. Ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed zmianami i po nich, fot. Paweł Jaworski, Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 3–8. Zagospodarowanie i funkcjonowanie ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej, stan na wrzesień 2017 r., fot. Paweł Jaworski, Agata Ponichtera.
- Zdjęcia nr 9–12. Punkt konsultacyjny w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w dniu 16 września 2017 r., fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 13–18. Warsztaty w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniach 21 i 28 września 2017 r., fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcie nr 19. Oznakowanie przy wlocie na ul. 3 Maja z ul. Kadena–Bandrowskiego w Dąbrowie Górniczej w trakcie prototypowania, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 20–23. Budowanie prototypu dla ul. 3 Maja w Zespole Szkół Plastycznych w Dąbrowie Górniczej, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcie nr 24. Badania ankietowe, przeprowadzane w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w dniu 19 października, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 25–28. Warsztaty ewaluacyjne w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniu 19 października, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 29 i 30. Warsztaty podsumowujące w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej, przeprowadzone w dniu 9 listopada, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcia nr 31–36. Prototyp na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniach 8, 10, 13 i 17 października, fot. Marek Dziurkowski.
- Zdjęcie nr 37. Zabawa w skakanie po niebieskich pasach z młodymi mieszkańcami ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej, fot. Iga Kalbarczyk.
- Zdjęcia nr 38–40. Przykładowy zestaw do umeblowania ulicy – elementy firmy Fulco. Źródło: strona internetowa producenta <http://fulcosystem.pl/>.
- Zdjęcia nr 41–43. Przykładowy zestaw do umeblowania ulicy – elementy firmy mmcite. Źródło: strona internetowa producenta <http://www.mmcite.com/>.

Rysunki

- Rysunek nr 1. Idea projektu Żywa Ulica.
- Rysunek nr 2. Harmonogram działań realizowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 3. Zakres przestrzenny zmian na ul. 3 Maja i projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 4. Rysunek obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i jej otoczenia.
- Rysunek nr 5. Schemat czasowej zmiany organizacji ruchu, wprowadzonej w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 6. Schemat zmiany organizacji ruchu, wprowadzonej w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej po zakończeniu prototypowania.
- Rysunki nr 7–9. Plakaty informujące o terminach spotkań w ramach projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunki nr 10 i 11. Plakaty informujące o projekcie Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.

- Rysunki nr 12 i 13. Grafiki przedstawiające zmiany organizacji ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 14. Idea docelowych zmian urbanistycznych na ul. 3 Maja. w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 15. Propozycja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w 2018 r.
- Rysunek nr 16. Schemat docelowych zmian urbanistycznych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i w jej otoczeniu.
- Rysunek nr 17. Koncepcja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej – idea.
- Rysunek nr 18. Koncepcja zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej – widok ogólny.
- Rysunek nr 19. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – idea.
- Rysunek nr 20. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – widok ogólny.
- Rysunek nr 21. Zagospodarowanie ul. 3 Maja – widok z perspektywy człowieka.
- Rysunek nr 22. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – idea.
- Rysunek nr 23. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – widok ogólny.
- Rysunek nr 24. Zagospodarowanie placu miejskiego przed Resursą – widok z perspektywy człowieka.
- Rysunek nr 25. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – idea.
- Rysunek nr 26. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – widok ogólny.
- Rysunek nr 27. Zagospodarowanie parku kieszonkowego – widok z perspektywy człowieka.
- Rysunek nr 28. Zasady projektowania witryn na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 29. Trzy kroki do zmiany estetyki elewacji budynków położonych przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 30. Zastosowanie wytycznych dotyczących zmiany estetyki elewacji na przykładzie budynku położonego przy ul. 3 Maja 14 w Dąbrowie Górniczej.
- Rysunek nr 31. Zastosowanie wytycznych dotyczących zmiany estetyki elewacji na przykładzie budynku przy ul. 3 Maja 16 w Dąbrowie Górniczej.

Tabele

- Tabela nr 1. Harmonogram projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej.
- Tabela nr 2. Spis lokali użytkowych przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Tabela nr 3. Wyniki pomiarów liczby samochodów zaparkowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Tabela nr 4. Wybrane opinie na temat ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej i propozycje zmian zebrane podczas punktu konsultacyjnego w dniu 16 września 2017 r.
- Tabela nr 5. Liczba uczestników ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed prototypowaniem i w jego trakcie.
- Tabela nr 6. Informacje na temat sposobu przeprowadzenia badań ankietowych.
- Tabela nr 7. Spis publikacji w mediach lokalnych na temat projektu Żywa Ulica. w Dąbrowie Górniczej.

Diagramy

- Diagram nr 1. Rodzaj usług w lokalach przy ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Diagramy nr 2 i 3. Struktura rodzajowa ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniu 15 września (przed prototypowaniem).

- Diagramy nr 4 i 5. Struktura rodzajowa ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dniu 18 października (w trakcie prototypowania).
- Diagramy nr 6 i 7. Porównanie potoków ruchu pieszego i samochodowego na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w dzień powszedni, przed rozpoczęciem projektu i w trakcie jego trwania.
- Diagramy nr 8 i 9. Porównanie potoków ruchu pieszego i samochodowego na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej w sobotę, przed rozpoczęciem projektu i w trakcie jego trwania.
- Diagramy nr 10-12. Społeczno-demograficzny obraz respondentów w badaniu ankietowym.
- Diagramy nr 13-17. Stosunek do ograniczenia ruchu samochodowego wśród różnych grup związanych z ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Diagram nr 18. Reakcje na posty udostępniane przez fanpage Żywa Ulica / Livable Street.
- Diagramy nr 19-21. Komentarze na portalu społecznościowym Facebook na temat projektu Żywa Ulica w Dąbrowie Górniczej w podziale ze względu na wydźwięk emocjonalny.

Mapy

- Mapa nr 1. Inwentaryzacja obecnego zagospodarowania ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Mapy nr 2-7. Lokalizacje samochodów zaparkowanych na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Mapa nr 8. Projekt czasowego zagospodarowania ulicy, wprowadzonego w ramach projektu Żywa Ulica na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej.
- Mapy nr 9-14. Uczestnicy ruchu na ul. 3 Maja w Dąbrowie Górniczej przed prototypowaniem i w jego trakcie.